

## Stadens politiska organisation (SPO) – Demokrati och ledarskap

### Insatser för fördjupad demokrati, Del 2

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. SPO-utredningens förslag till förtydligande av rollfördelningen mellan förtroendevalda, professionella, brukarmedverkan och pengssystem antas.
2. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utveckla arbetet med att ta fram samlade ägardirektiv för stadens bolag som fullmäktige kan fastställa i budget för 2006.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utveckla samordningen, styrningen och uppföljningen i större projekt där olika nämnder och bolag ingår.
4. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda inom staden ta fram förslag till rutiner för samverkan kring planprocessen enligt föredragande borgarrådets förslag.
5. Förslag till principer för ansvarsfördelning för stadens miljöarbete enligt borgarrådets förslag under rubriken miljö- och hälsoskyddsnämnden – stadsdelsnämnder godkänns.
6. Ansvaret för utveckling av lokal fritids, friluftsidrottsverksamhet liksom anläggningar till det rörliga friluftslivet i parker och grönområden förs till stadsdelsnämnderna, med undantag för de anläggningar för rörligt friluftsliv som ligger utanför stadens gräns där idrottsnämnden fortfarande skall ha ansvaret.
7. Idrottsnämnden ges i uppdrag att utreda ett gemensamt datoriserat bokningssystem för lokaler m.m. i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.

8. Idrottsnämnden uppmanas att tillhandahålla intäktsfinansierad expertkunskap inom området investering och drift av idrottsanläggningar enligt föredragande borgarrådets förslag.
9. Stadsdelsnämnderna uppmanas att nyttja idrottsnämndens expertkompetens vid investeringar i idrottsanläggningar.
10. Kommunstyrelsen uppmanas att i samråd med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag till rutiner för samverkan och förslag till fortbildning för inblandade parter med avseende på det förändrade ansvaret för investeringar och drift.
11. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att förutsättningslöst utreda var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder skall ligga och hur verksamheten skall bedrivas på bästa sätt. Revisionskontorets rapport 2003:11 skall utgöra underlag för utredningen.
12. Ansvaret för bidragsgivning till bidragsberättigade lokaler flyttas till stadsdelsnämnderna som ges ett samlat ansvar för att serva föreningslivet.
13. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med kulturnämnden se över hur resurser till lokalförvaltande organisationer skall fördelas mellan stadsdelarna.
14. Kulturnämnden ges i uppdrag att ta fram en biblioteksplan samt instruktioner för biblioteksråden som antas av kommunfullmäktige.
15. Kommunstyrelsen ansvarar för genomförandet av de beslut som fattas med anledning av detta ärende. I uppdraget ingår att med bistånd av berörda förvaltningar ytterligare precisera ansvarsfördelningen, göra budgetmässiga beräkningar och ta fram en plan för genomförandet.
16. Samtliga föreslagna förändringar skall genomföras så snart som möjligt, senast 1 juli 2005, de ekonomiska konsekvenserna regleras i Tertialrapport 1.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del – under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt ovanstående – följande

1. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial och i utbildningar för tjänstemän och förtroendevalda sprida information om rollfördelningen mellan olika inflytandeformer i enlighet med SPO-utredningens förslag.
2. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i Tertialrapport 1 inarbeta krav på insatser för att utveckla brukarinflytandet inom stadens nämnder och bolag.

3. KF/KS kansli ges i uppdrag att i samarbete med berörda parter genomföra en översyn dels av beslutsunderlag till kommunstyrelsen/kommunfullmäktige, dels av stadens mallar för tjänsteutlåtande och protokoll i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
4. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samverkan med koncernledningen på ett kostnadseffektivt sätt samordna stadens fullmäktige-, nämnd- och styrelseinformation på Internet så att informationen blir överskådlig och lättillgänglig för medborgarna.
5. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att erbjuda stadens nämnder och bolagsstyrelser utbildning om ansvarsfördelningen inom kommunen, stadens styrsystem och resursfördelningssystem.
6. Stadsledningskontoret får i uppdrag att inventera behovet av ytterligare utbildning för stadens förtroendevalda.
7. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder skall ligga och hur verksamheten skall bedrivas bäst i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
8. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samråd med kulturnämnden se över hur resurser till lokalförvaltande organisationer skall fördelas mellan stadsdelarna.
9. om Hjorthagen  
ontoret ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller elevernas skolgång vid S:t Örjans skolor i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
10. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller skolgången för grundskoleelever och gymnasieelever som befinner sig på hem för vård och boende (HVB), mellanvårdsalternativ eller sjukhus och får anpassad undervisning via ESS-skolorna (ESS = elevstöd, socialtjänst och sjukhus).
11. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att leda och samordna stadens arbete med att genomföra beslut fattade i detta ärende. I detta ingår även att utarbeta förslag till förändringar i reglementen och instruktioner.

**Föredragande borgarråden Annika Billström och Leif Rönngren** anför följande.

### *Bakgrund*

Kommunfullmäktige har i budget för 2003 givit kommunstyrelsen i uppdrag att tillsätta en utredning om stadens politiska organisation (SPO). Kommunstyrelsen har den 8 januari 2003 beslutat att anta direktiv till en SPO-utredning - *bilaga 2*. Stadsledningskontoret fick i uppdrag att tillhandahålla resurser för utredningsarbetet och stadsdirektören gavs i uppdrag att ta fram ett förslag till organisation av stödet till utredningsarbetet. Kommunstyrelsen fattade den 27 maj 2003 beslut om budget för utredningen. SPO-utredningen presenterade ett förslag den 16 december 2003. Utredningen skickades omgående ut på bred remiss i staden för yttrande senast den 15 mars 2004.

SPO-utredningen har ett kommunövergripande perspektiv. I utredningen finns förslag som bl.a. berör följande.

- ? Principer för styrning och uppföljning
- ? Central administrativ organisation och ansvarsfördelning mellan kommunstyrelsen och facknämnder
- ? Central politisk organisation inklusive kommunstyrelsens funktion, beredningar, utskott och borgarrådens roll
- ? Ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och facknämnder, förtroendevaldas arbetsvillkor och demokratisyn.

SPO-utredningens förslag är omfattande. Därför och av praktiska skäl delas behandlingen av utredningens förslag upp i beslutsetapper. Många delar förutsätter varandra för att utväxlingen skall bli optimal utifrån flera aspekter, men när samtliga delar är behandlade i utredningen är målsättningen att utvecklingsarbetet skall kunna fortgå successivt utifrån de nya förutsättningarna.

Beslutsetapp ett som rör stadens styrsystem har beslutats av kommunfullmäktige den 6 september 2004. Ärendet behandlar:

- ? Principer för Styrning
- ? Integrerat lednings- och styrsystem (ILS)
- ? Budget och ekonomisystem
- ? Kvalitetsstrategi
- ? Nyckeltal
- ? Uppföljning
- ? Revisionen.

Beslutsetapp två som rör insatser för att fördjupa den kommunala demokratin utgörs av detta ärende som behandlar:

- ? Demokratisyn
- ? Rollfördelning förtroendevalda, professionella, brukarinflytande, pengssystem
- ? Förbättrad insyn i stadens bolag
- ? Förtydligande av ansvarsfördelning, stadens bolag
- ? Förtroendevaldas arbetsvillkor
- ? Stadsdelsnämndernas roll i stadens organisation
- ? Ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och facknämnder.

Beslutsetapp tre som rör den centrala politiska och administrativa organisationen kommer förslag till beslut senare. Där behandlas:

- ? Central politisk organisation, kommunstyrelsen, beredningar, utskott, borgarrådets roll
- ? Central administrativ organisation
- ? Ansvarsfördelning mellan kommunstyrelsen och facknämnder
- ? Tvärsektoriella frågor
- ? Övrigt.

#### *Remisser*

SPO-utredningen har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, samtliga stadsdelsnämnder, facknämnder, stadens bolag samt berörda fackförbund. I ärenderedovisningen återfinns en sammanfattning av utredningens förslag inom de områden som omfattas av beslutsetapp två följt av en sammanfattning av remissinstansernas synpunkter på respektive förslag – *bilaga 1*. Inledningsvis sammanfattas nämnder och bolagsstyrelsernas synpunkter, sedan sammanfattas förvaltningars och bolagsledningars synpunkter. Därefter ges exempel på kommentarer för förvaltningar och bolagsledningar. En fullständig redovisning av samtliga remissinstansers synpunkter i sin helhet, dvs. förvaltningar och bolags tjänsteutlåtanden, nämndbeslut, reservationer och uttalanden m.fl. yttranden finns i bih. 2004:44 och återfinns även på stadens intranät.

Av remissinstanserna har fem stadsdelsnämnder, sex facknämnder, fyra styrelser överlämnat förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser har lämnat remissen utan eget ställningstagande. Moderaterna har i nämnder, bolag och beredningar lämnat in en i huvudsak likalydande reservation. Det samma har folkpartiet och kristdemokraterna gjort var för sig.

## *Våra synpunkter*

Invånarnas möjlighet till verklig och reell påverkan skall öka genom fördjupad lokal demokrati, delaktighet och inflytande. I detta ärende presenteras olika förslag som syftar till att fördjupa den kommunala demokratin. Demokrati-aspekten har varit grunden för hela arbetet med Stadens Politiska Organisation (SPO).

Ett förslag till förtydligande av rollfördelningen mellan olika former av inflytande presenteras. Stadsdelsnämndernas roll i stadens organisation behandlas, liksom ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och facknämnder. Förslag lämnas på hur den demokratiska insynen kan förbättras i stadens bolag. Slutligen behandlas frågan om de förtroendevaldas arbetsvillkor.

Våra förslag bygger på en uppfattning om att demokrati inte endast handlar om vilka beslut som fattas utan lika mycket om vägen fram till beslut. Tillgång till information, arenor där människor kan mötas och diskussioner kan föras, kommunikation mellan parter med olika infallsvinklar och valfrihet är viktiga pusselbitar. I en demokrati kan inte alltid alla få som man vill, men i mötet med andra kan man få nya kunskaper som gör att man ändrar uppfattning eller åtminstone förstår varför beslutet inte blir det man själv helst önskat.

## Demokratisyn och rollfördelning

Medborgaren skall kunna påverka kommunens verksamheter genom sina förtroendevalda, genom att välja mellan olika utförare, genom att påverka utformningen av den verksamhet man brukar, t.ex. som elev på en skola. Det handlar om att tydliggöra de modeller som är av betydelse för möjligheten till påverkan. Därutöver har anställda (professionella) en laglig rättighet till påverkan på sin arbetsplats. Här finns ett behov av att tydliggöra var gränsen går mellan olika typer av inflytande. Vi ställer oss bakom utredningens förslag till förtydliganden vad gäller rollfördelningen. De förtroendevaldas roll och de professionellas roll kan beskrivas enligt följande.

### *A) Förtroendevaldas roll är:*

- ? att se till helheten, tillvarata allmänintressen, ta ansvar för prioriteringar, göra de avvägningar som krävs mellan olika politikområden och olika intressen i staden
- ? att styra medan tjänstemän ger förslag och verkställer beslut

- ? att vara medborgarnas ombud – inte tjänstemännens. Förtroendevalda är medborgarnas ombud i förvaltningen inte förvaltningens ombud bland medborgarna.
- ? att företräda även dem som inte kan göra sin röst hörd samt värna natur och miljö, och bevaka att de samlade konsekvenserna av många enskildas val är rimliga.

*B) Professionellas roll är:*

- ? att bidra med professionell kunskap, ta fram förslag till beslut och verkställa politiska beslut
- ? att ha inflytande över arbetsmiljö, arbetsmetoder, arbetsorganisation och arbetsvillkor.

Ovanstående förtydliganden handlar om rollfördelningen mellan förtroendevalda och professionella i staden utifrån en grundläggande demokratisyn att det är politiken som styr verksamheterna och att de professionella säkerställer, genom framtagande av underlag m.m., att bästa möjliga beslut kan fattas utifrån gällande förutsättningar.

Därutöver kan också demokratisynen beskrivas utifrån olika modeller för påverkan. Med dessa delar kan samspelet mellan medborgare och förtroendevalda i det representativa systemet respektive professionella stärkas på ett positivt sätt.

Vi ställer oss bakom utredningens förslag till förtydliganden vad gäller synen på de modeller för påverkan som kan användas. Brukarinflytandets roll och pengsystemets roll kan beskrivas enligt följande.

*C) Brukarinflytandets roll är:*

- ? att på olika sätt möta brukarnas synpunkter på den dagliga driften, dvs. det är funktionen som är i fokus och inte "institutionen"
- ? att underlätta för att så bra beslut som möjligt kan fattas i dialog mellan utförare och brukare och att nämnderna skall arbeta med olika former av medborgarprocesser.

Principen med brukarinflytande bygger på ett antal viktiga principer. Ett reellt inflytande förutsätter engagemang och därutöver gäller att makt förutsätter ansvar. Att inflytande skapar engagemang är också en viktig del samtidigt som den enskilde måste ha möjlighet till inflytande över frågor för att kunna ta ansvar.

SPO-utredningen har haft i uppdrag att behandla möjligheten till ökat brukar- och medborgarinflytande. Den representativa demokratin behöver kompletteras med olika former av direkt inflytande och delaktighet. Nya former för brukarinflytande och en tydligare roll för lokala utvecklingsgrupper. Vi anser också att det är positivt med öppna möten i stadsdelsnämnderna och det står fritt för de olika nämndgrupperna att utveckla detta ytterligare.

I utredningen konstateras att befintlig lagstiftning och befintliga regelverk ger nämnder och bolag stor frihet att utöka brukarinflytande inom sina verksamheter. Målet är att varje brukare så långt möjligt skall kunna ha inflytande över den institution eller över den verksamhet man berörs av. Erfarenheterna av förvaltningsråd i skolor, förtroenderåd och liknande rådgivande organ bedömer vi som goda. Att överlämna beslutanderätt från en nämnd eller från professionella till ett representativt valt organ för brukare är mer komplicerat.

#### *D) Pengsystemets roll är:*

? att underlätta medborgarnas möjligheter att välja utförare av en tjänst mellan olika enheter och att garantera att den enhet medborgaren väljer får betalt för tjänsten. Denna modell finns redan idag inom flera områden i olika utsträckning och varianter.

Modeller med pengsystem finns redan idag inom flera områden i olika utsträckning och varianter och har inneburit att flera alternativa aktörer kan erbjuda olika tjänster.

Valfrihet med hjälp av pengsystem ser vi som en del av brukarinflytande och som ett komplement till politiska beslut med kommunala utförare.

Reell och faktisk valfrihet för medborgarna innebär att det finns både kommunala och privata utförare samt att tjänsterna kan finansieras utifrån olika typer av modeller, däribland pengsystem, beroende på organisering av verksamheterna. En avvägning måste göras mellan påverkan genom individuella val respektive kollektiva beslut.

Kommunfullmäktige föreslås ställa sig bakom ovanstående förtydligande av rollfördelningen och de modeller för inflytande som beskrivs. Kommunstyrelsen får i uppdrag att i stadens informationsmaterial, i utbildning för tjänstemän och förtroendevalda sprida information om rollfördelningen mellan olika inflytandeformer i enlighet med SPO-utredningens förslag.

## Förbättrad insyn i stadens bolag

Ambitionen att förbättra insyn och därmed de demokratiska påverkansmöjligheterna gäller inte bara förvaltningarna utan även stadens bolag. Offentlighetsprincipen råder sedan ett decennium tillbaka i bolagen, vilket gör det möjligt för medborgare att på eget initiativ uppsöka bolagen och genom att ta del av allmänna handlingar skaffa sig insyn och insikter. Här läggs ett antal förslag på hur stadens bolagssektor skall underlätta för medborgare och politiker att få ordentlig insyn i bolagens verksamhet. Större öppenhet inom kommunens bolag är något som skulle främja demokratin. Det är dessutom bra om medborgarna vet att kommunens bolag är en del av Stockholms stad med uppdrag att arbeta mot samma mål som stadens övriga verksamheter. Oavsett vald organisationsform.

Huvudregeln i kommunallagen är att fullmäktige kan ställa frågor och interpellationer till ordförande i nämnder. Lagen tillåter också att en kommun överlåter den rätten till ordföranden i kommunens bolag. Flera av stadens bolag har fullmäktigeledamöter som ordförande som inte är borgarråd. Inom ramen för SPO del 3 får frågan prövas om frågor och interpellationer i kommunfullmäktige skall få ställas till ordföranden i kommunens helägda bolag. En sådan ordning skulle t.ex. kunna utformas som ett försök för att därefter utvärderas.

I detta sammanhang bör även utredas möjligheten och konsekvenserna av att tillåta interpellationer eller frågor till ordföranden i stadsdelsnämnderna. Aspekter som bör belysas är hur detta påverkar det stadsövergripande forum som kommunfullmäktige skall utgöra. Därutöver måste den ekonomiska ersättningen som bör utgå till ordföranden i stadsdelsnämnder och som inte sitter i fullmäktige utredas. Skyldigheten för ordförandena i stadsdelsnämnderna att närvara vid fullmäktigesammanträdena och debattera interpellationssvaren är ytterligare en aspekt som bör inbegripas.

Några bolag, bl.a. Stockholms Hamn AB, har återkommande bjudit in fullmäktiges partier till en presentation av verksamheten jämte aktuella frågor. Uppslutningen har varit god vid dessa initiativ. Det visar att det finns ett stort intresse från fullmäktige att ta del av ett bolags verksamhet om presentationen sker under goda former. Vi föreslår att fullmäktige uppmanar koncernstyrelsen besluta att alla bolag åläggs att minst en gång per mandatperiod inbjuda fullmäktiges politiker eller partier till en presentation av verksamhet och ledning med tillfälle till frågor om bolagets verksamhet.

Kommunfullmäktige föreslås rekommendera att koncernstyrelsen beslutar att stadens samtliga bolags hemsidor skall ge information om vilka som ingår i

bolagsstyrelserna och hur man kommer i kontakt med dessa, att årsredovisningen och andra centrala styrdokument finns tillgängliga att ladda ned, att samtliga bolag redovisar framtidsplaner såsom t.ex. bostadsbolagens utbyggnadsplaner, att samtliga bolag en gång per mandatperiod anordnar öppet hus eller liknande arrangemang för allmänheten, att bolagen uppmanas att delta i de arrangemang som staden ordnar, till exempel "Öppet Stadshus".

#### Förtydligande av ansvarsfördelning med fokus på stadens bolag

Vi gör bedömningen att det finns utrymme att bättre samordna och styra stadens bolag och förvaltningar. Fullmäktige och kommunstyrelsen bör ta ett större ansvar för att samordna stadens olika verksamheter i arbetet med att nå fullmäktiges mål. Det handlar om att utveckla metodarbetet för samordning och styrning. Detta kan exemplifieras genom projektet 20K (20.000 bostäder) där flera förvaltningar och bolag är involverade och där stadsledningskontoret har en samordnande funktion. Kommunstyrelsen kan därigenom efterfråga och erhålla mer ändamålsenlig information och kan därigenom också om behov föreligger styra arbetet på ett tydligare sätt

Kommunfullmäktige föreslås i budget för 2006 fastställa ett samlat ägardirektiv för Stockholms Stadshus AB och dess dotterbolag som är kopplade till stadens övergripande politiska prioriteringar. Förslag till ägardirektiv tas fram av kommunstyrelsen med stöd av koncernledningen och koncernstyrelsen med utgångspunkt från av fullmäktige fastställda politiska prioriteringar. Beslut enligt ovanstående fattas i budget för 2005. Ett huvuduppdrag för koncernledningen under året skall vara att kommunicera och följa upp ägardirektiven.

Kommunstyrelsen har, utan att vara överordnad Stockholms Stadshus AB, ett ansvar för samtliga stadens verksamheter, inklusive de verksamheter som bedrivs i bolagsform. I den mån ärenden är av principiell och ekonomisk beskaffenhet skall de behandlas i kommunfullmäktige. Enligt kommunallagen skall kommunstyrelsen ha uppsikt över kommunens bolag, vilket innebär att kommunstyrelsen inte är överordnad Stockholms Stadshus AB. Det innebär att kommunstyrelsen har ett tillsynsansvar och därmed också en samordningsfunktion mellan förvaltningar och bolag. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utveckla den samordning, styrning och uppföljning som sker *mellan nämnder och bolagsstyrelser*.

På samma sätt som tidigare ansvarar koncernstyrelsen för Stockholms Stadshus AB för samordning och styrning av bolagens verksamheter samt den uppföljning som är nödvändig *mellan bolagen*.

## Förtroendevaldas arbetsvillkor

Villkoren för förtroendevalda fritidspolitiker är många gånger frustrerande. Det är svårt att få jobb, fritid och förtroendeuppdrag att gå ihop. Förutsättningarna att arbeta politiskt består av att kraven är höga på fritidspolitikern, som förväntas räcka till för väldigt mycket samtidigt som de förutsätts ha näst intill obegränsat med tid. Många finner villkoren allt för hårda och avhoppen är många. Det är särskilt yngre personer, kvinnor och förtroendevalda med utländsk bakgrund som avslutar sitt politiska uppdrag i förtid. Grundläggande i en demokrati är att villkoren för förtroendevalda är sådana att alla, inte bara några, kan åta sig uppdrag. Det handlar inte enbart om ekonomiska villkor utan även tillgång till teknisk utrustning, beslutsunderlagens utformning och möjlighet till fortbildning som ökar möjligheten att fullfölja uppdraget. Målet måste vara att alla någon gång i livet skall kunna åta sig ett förtroendeuppdrag oavsett bakgrund.

Stadsdelsnämndsledamöterna föreslås i detta ärende få ett särskilt demokratiuppdrag och utökat ansvarsområde. Det motiverar därför också en översyn av deras arbetsvillkor då det i annat fall skulle göra arbetssituationen än mer påfrestande. Ordföranden och vice ordföranden i stadsdelsnämnderna har redan idag en tung arbetsbörda. Att leda en nämnd som ansvarar för service till en befolkning som i antal motsvarar en medelstor svensk kommun tar mycket tid i anspråk.

Inom ramen för SPO del 3 kommer förslag att presenteras som tar sin utgångspunkt i det samlade arvoderingssystemet för samtliga nämnder inklusive stadsdelsnämnderna. Dagens arbetssituation och det utökade ansvaret motiverar att fullmäktige beslutar justera årsarvodet för stadsdelsnämndsordförande och vice ordförande. Frågan om ett särskilt arvode till gruppleddare har prövats av stadsledningskontorets juridiska avdelning som kommit fram till att lagen tillåter olika arvoden till ordförande, vice ordförande, ledamot och ersättare, men inte till gruppleddare. För nämnderna hanteras således arvoderingsfrågan i senare ärende mot beaktande av respektive ansvarsområde m.m.

Ett bra hjälpmedel är de datorer som fullmäktigeledamöterna har fått till sitt förfogande. Genom tillhandahållandet av datorer är det möjligt att snabbt få information, att själv söka och informera sig om vad som är aktuellt samt att kommunikationen med medborgarna underlättas med en ökad tillgänglighet. Idag råder olika villkor mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser. Dessutom sitter inte samtliga ordförande och vice ordförande i kommunfullmäktige där datorer finns att tillgå. I budget för 2005 fattas beslut om att ge kommunstyrel-

sen i uppdrag att svara för att presidier i nämnder och bolagsstyrelser har tillgång till lån av dator med internetabonnemang, intranät och mobiltelefon.

Nämndernas och bolagens politiker bör vid besök på förvaltningen kunna göra skrivelser, kopiera och telefonera, låna rum för möten som är kopplade till nämnduppdraget. Det är dock viktigt att hitta en balans och att skilja på politikerrollen och tjänstemannarollen. Därför bör inte nämndordföranden eller andra politiker ha egna rum på förvaltningarna.

Att skriva enkelt, kort och pedagogiskt om komplicerade sammanhang är svårt men mycket viktigt. Om dokument som tjänsteutlåtanden och protokoll utformas på ett likartat sätt i olika delar av kommunen underlättas läsbarheten ytterligare. Fritidspolitiker måste med en rimlig arbetsinsats kunna tillgodogöra sig beslutsunderlaget och uppfatta var de strategiska ställningstagandena ligger. Beslutsunderlag bör vara tillgängliga för medborgare och journalister både genom att de går att hitta och genom att de är begripliga utan orimliga fackkunskaper. Kommunstyrelsen får i uppdrag att genomföra en översyn dels av beslutsunderlaget till KF/KS, dels av stadens mallar för tjänsteutlåtande och protokoll för att undersöka om det finns någon möjlighet att förenkla, korta och förtydliga texterna samt rationalisera hanteringen genom ökad användning av mallar och stadens grafiska profil. I mån av behov bör utbildningar för tjänstemän som skriver beslutsunderlag initieras.

Kommunens beslutsunderlag bör vara så tillgängliga som möjligt för stadens samtliga förtroendevalda, tjänstemän och medborgare. Det kan stimulera det offentliga samtalet och bidra till en allsidig belysning av ärendena innan beslut fattas. I budget för 2005 fattas beslut om att kommunstyrelsen skall tillse att kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och stadens nämnders och bolagsstyrelser dagordningar, tjänsteutlåtanden och protokoll finns tillgängliga på Internet i den mån det inte rör individärenden eller hemliga handlingar. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram förslag till hur stadens information via Internet kan samordnas på ett bättre sätt för att bli mer lättöverskådlig och tillgänglig för medborgarna.

Förtroendevalda erbjuder idag information och utbildning av de förvaltningar i vars styrelse eller nämnd man sitter. Det handlar som regel om nämndens eller bolagets ansvarsområde. Det är viktigt att stadens förtroendevalda – oavsett var de utövar sitt förtroendeuppdrag – ser sin roll i kommunen som en del av helheten. Kommunstyrelsen får i uppdrag att erbjuda presidier i stadens nämnder utbildning om ansvarsfördelningen inom kommunen och om stadens styr- och resursfördelningssystem. Kommunstyrelsen får i uppdrag att inventera behovet av utbildning bland övriga förtroendevalda för att komma med förslag om eventuella fortsatta insatser och åtgärder. I budget för 2005 fattas be-

slut om att ge kommunstyrelsen i uppdrag att erbjuda de förtroendevalda en förtroendemannautbildning.

### Sju års erfarenheter av stadsdelsnämnder

Från och med januari 1997 överfördes ansvaret för huvuddelen av Stockholms stads verksamhet till stadsdelsnämnder (SDN). Målen för reformen sammanfattades i tre punkter:

- ? Stärk den lokala demokratin och delaktigheten i stadsdelen
- ? Öka kvaliteten i den kommunala verksamheten
- ? Effektivisera den kommunala verksamheten.

Nu är det läge att summera erfarenheterna av stadsdelsnämndsreformen. Institutet för kommunal ekonomi (IKE) vid Stockholms universitet har haft i uppgift att utvärdera reformen i Stockholm. IKE konstaterar att de demokratiska effekterna av reformen har varit måttliga på medborgarnivå. Däremot har det vuxit fram en ny politikerroll i stadsdelsnämnderna som fungerar som en länk mellan medborgarna och den kommunala apparaten i övrigt.

På uppdrag av Kommundemokratikommittén har statsvetaren professor Folke Johansson sammanställt och analyserat olika utvärderingar som gjorts av kommun- och stadsdelsnämnder i Norden under 1980- och 1990-talen (SOU 2001:48). Han konstaterar att kommundelsnämnder inte har infriat förhoppningarna om en bättre kontakt mellan väljare och valda. Kommundelsnämnderna har däremot haft positiva demokratiska effekter när det gäller antal förtroendevalda, politikerrollen och det lokala partiarbetet. Med något undantag tycks kommundelsnämnder vitalisera partiarbetet.

Forskarna på IKE konstaterar att stadsdelsnämndsreformen i Stockholm i hög grad har lett till förväntade effekter och uppnått de mål som ställdes upp när det gäller att öka kvaliteten och effektivisera i den kommunala verksamheten. Den statliga kommundemokratikommittén konstaterade nyligen att kommundelsnämnder tycks ha blivit en organisationsmodell för i huvudsak större kommuner.

Folke Johansson skriver i forskningsrapporten att frågor som samhällsplanering, byggplaner, infrastruktur, gator och vägar, områdesutveckling, miljö, kultur och fritid framstår som mer naturliga för en dialog just på kommundelsnivå än de frågor stadsdelsnämnderna idag ansvarar för. Sådana frågor är oftare av mer gemensamt intresse för dem som bor i stadsdelen. Forskarna lyfter mot denna bakgrund fram behovet av att noga överväga och diskutera vilka uppgifter som är lämpliga för en kommundelsorganisation.

Av detta drar vi slutsatsen att stadsdelsnämndsreformen har varit lyckad genom att politikerrollen utvecklats och den kommunala verksamheten effektiviserats och kvaliteten ökat. Stockholm är på grund av sin storlek som Sveriges största kommun med uppgift att serva över 760 000 invånare synnerligen väl lämpad för stadsdelsnämnder. Flera av stadsdelsnämnderna omfattar områden som utifrån befolkningsstorleken låter sig jämföras med andra medelstora svenska kommuner. Det är en viktig aspekt och förutsättning för stadsdelsnämndsreformens genomförande och utveckling.

Det är positivt att lokala politiker ansvarar för lokala frågor och själva bor i den stadsdel de ansvarar för. Det är positivt att stadsdelsförvaltningarnas kontor ligger i de stadsdelar de skall serva. Det ger både hos politiker och tjänstemän en ökad lokal kunskap som skapar grunden för bättre beslut samtidigt som det underlättar möjligheten att utveckla kontakterna mellan å ena sidan medborgare och å andra sidan förtroendevalda och tjänstemän. Det är också viktigt att lyfta fram att en decentralisering i sig är en satsning på förorterna. Makt flyttas från centrala politiker och tjänstemän kring Stadshuset till lokala politiker och tjänstemän i Rinkeby, Akalla, Tensta, Skärholmen, Farsta, Vantör osv. Genom stadsdelsnämndernas storlek i Stockholm har de möjlighet att ta ett betydande ansvar för mycket av den kommunala verksamheten.

Vi anser att decentraliseringen har lett till klokare beslut när de fattas av lokalt förankrade politiker med god kännedom om de lokala förhållandena. Tidigare fattades många beslut som rörde lokala frågor av centralt placerade politiker som ofta saknade den nödvändiga kännedomen om de lokala förhållandena. Stadsdelsnämndsreformen har bidragit till att bryta gränserna mellan olika fackförvaltningar. Det handlar om att den kommunala verksamheten skall se hela människan och samverka över sektorsgränser. Lokala politiker skall göra en helhetsbedömning av stadsdelen och dess unika behov. Segregationen i Stockholm gör att befolkningens behov ser mycket olika ut i olika stadsdelar. Därför måste resurserna fördelas efter behov, det lokala inflytandet vara stort och den kommunala servicen anpassad till lokala förhållanden.

Det är nu hög tid att gå vidare och utveckla stadsdelsnämnderna. Det handlar om att tydliggöra stadsdelsnämndernas roll i stadens organisation och flytta ansvar från facknämnder till stadsdelsnämnder. Stadsdelsnämnderna har skapat förutsättningar att decentralisera beslutsfattandet ytterligare. Det arbetet skall nu intensifieras.

## Stadsdelsnämndernas roll i stadens organisation

Kommunfullmäktige är den självklara arenan att knyta ihop olika perspektiv på den kommunövergripande nivån. Här görs avvägningar mellan kommunens olika fackområden och här samordnas kommunens verksamhet med insatser från andra kommuner, landstinget, näringsliv m.fl. På motsvarande sätt skall stadsdelsnämnden vara den naturliga arenan för att knyta ihop olika perspektiv på den lokala nivån.

Stadsdelsnämnderna skall vara den samordnande och pådrivande parten i det lokala samarbetet och påta sig rollen att utifrån dialog med medborgarna på öppna sammanträden och i andra former företräda medborgarnas synpunkter också i frågor som stadsdelsnämnden själv inte ansvarar för. Lokal utveckling uppnås och ger längst varaktighet om olika utvecklingsinsatser knyts samman. Stadsdelsnämnderna ges i budget för 2005 och i detta ärende följande ansvar.

*Demokratiansvar.* Stadsdelsnämnderna får ett särskilt ansvar inom kommunen att inhämta och förmedla synpunkter från stadsdelens invånare på kommunal service oavsett driftform eller hur ansvarsfördelningen mellan olika nämnder är organiserad. Därutöver har nämnderna en roll som samordnande och förmedlande länk mellan olika lokala aktörer som medborgare, lokalt näringsliv, statliga myndigheter, landstinget etc. Arbetet skall inriktas på att tillhandahålla arenor för möten, dvs. skapa en infrastruktur för demokratiarbete.

*Befolkningsansvar.* Stadsdelsnämnderna skall ha god kunskap om och successivt utveckla sina former för kontakter med stadsdelens befolkning. Det kan handla om kunskap i form av statistik och fakta om befolkningens sammansättning, men också om kunskap om befolkningens synpunkter m.m. hämtade från undersökningar, direkta kontakter med medborgare etc. Nämnderna ansvarar för att i sin samverkan med bl.a. andra kommunala förvaltningar och myndigheter förmedla kunskaper om den lokala befolkningen, dess behov och synpunkter.

*Utvecklingsansvar.* Stadsdelsnämnden får ansvar för att vidta och initiera åtgärder som utvecklar den kommunala servicen och stadsdelen utifrån stadsdelsnämndens egna behov och utifrån ett helhetsperspektiv. Målet är att ge nämnderna sådan handlingsfrihet som gör det möjligt att pröva olika verksamhetsformer. Då ökar förutsättningarna att kunna ta tillvara personalens kreativitet. Fortbildning och nätverk är ytterligare två viktiga byggstenar i en lärande och utvecklande organisation. Möjligheten att utveckla lokala lösningar i olika delar av staden skapar ett positivt förändringsklimat. Även fortsättningsvis kommer central kompetens att behövas inom olika verksamhetsområden och

ett utvecklingsansvar kommer således att åligga de flesta nämnder och verksamhetsansvariga i staden.

En förutsättning för att stadsdelsnämnderna skall kunna utveckla sitt demokratiansvar, befolkningsansvar och utvecklingsansvar är att det finns ekonomiska resurser för denna verksamhet. Flera facknämnder har resurser för utveckling av verksamheter som bedrivs i stadsdelsnämnder, resurser för utbildning av personal som arbetar i stadsdelsförvaltningarna osv. En del av dessa omfördelas i budget för 2005 till stadsdelsnämnderna.

### Principer för ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämnder och facknämnder

En utgångspunkt vid fördelningen av ansvar mellan stadsdelsnämnder och facknämnder är att det i staden bara skall finnas två beslutsnivåer, dvs. att facknämnder inte är överställda stadsdelsnämnder.

Stadsdelsnämnderna skall ges största möjliga ansvar för de kommunala verksamheter som riktar sig till stadsdelens befolkning. Därigenom skapas förutsättningar att samordna kommunens verksamheter lokalt och underlätta möjligheten att utveckla den lokala demokratin.

Verksamheter som kräver hänsyn till helheten för staden, eller är för små för att dela upp på olika stadsdelsnämnder, bedrivs av facknämnder med ett övergripande ansvar för hela staden. Facknämnderna och stadsdelsnämnderna skall samverka i frågor som berör stadsdelsnämndernas geografiska ansvarsområden.

Kommunövergripande verksamheter (KÖV) inom områden som normalt ligger inom stadsdelsnämndernas ansvar, men som är för små eller specialiserade för att drivas av stadsdelsnämnder, kan drivas av facknämnd eller av stadsdelsnämnd med ansvar att tillhandahålla verksamhet för hela eller del av staden. Detta bör dock avgöras vid varje enskilt tillfälle för att säkerställa vad som är mest lämpligt.

För att förenkla för medborgarna och för att undvika gränstvister bör staden sträva efter att minska gränssnitten, det vill säga minska antalet områden med uppdelat ansvar mellan stadens förvaltningar.

Nedanstående förslag till flytt av verksamhetsansvar från facknämnder till stadsdelsnämnder skall ses som en sammanhållen helhet som syftar till att stärka stadsdelsnämndernas helhetsansvar för den lokala kommunala verksamheten. Det ger stadsdelsnämnderna ökade möjligheter till samordning och samutnyttjande, inte minst vad gäller lokaler och personal. Att ge stadsdelsnämnden ansvar för fler verksamhetsområden är utifrån detta perspektiv också kostnadseffektivt.

## Stadsbyggnadsnämnden – stadsdelsnämnder

Målet är att ytterligare effektivisera planeringsprocessen samtidigt som insyn och lokal delaktighet stärks. Idag är stadsdelsnämnderna remissinstanser i planfrågor. Det är för sent i processen. Stadsdelsnämnderna måste på sikt involveras tidigt i planarbetet, vilket kan bidra till en tidig förankring av olika förslag och också en närmare koppling mellan olika stadsdelars fysiska och sociala utveckling. Det är i sammanhanget viktigt att slå fast och vara tydlig med att detta är resurskrävande både för stadsdelsnämnderna och för stadsbyggnadsnämnden.

SPO-utredningen föreslår ett införande av ”fördjupade områdesplaner” för större utvecklingsprojekt. Tanken är att lokala områdesplaner skall tas fram och kommuniceras inom respektive stadsdelsområde samt behandlas av stadsdelsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inför beslut i fullmäktige. Inom stadsbyggnadskontoret har ett arbete påbörjats med att utveckla formerna för stadsdelsnämndernas medverkan.

Det är viktigt att rutiner för samverkan inom staden preciseras även när det gäller andra nämnder och bolagsstyrelser som också kan ha behov av att komma in tidigt i planprocessen. Ett exempel är miljö- och hälsoskyddsnämnden. Strategisk miljöbedömning och miljöbedömning av planer och program enligt plan- och bygglagen bör ingå i områdesplanerna vilket betyder att miljö- och hälsoskyddsnämnden skall fatta beslut enligt miljöbalken innan stadsbyggnadsnämnden slutligt tar ställning. Detaljplaner som saknar stöd i områdesplanen gällande översiktsplan eller är av principiell vikt skall beslutas i fullmäktige.

Kommunfullmäktige föreslås ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnder och andra berörda nämnder som t.ex. miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bolagsstyrelser inom staden ta fram förslag till rutiner som på sikt kan leda till en bättre samverkan kring planprocessen enligt ovanstående.

Vad gäller bygglovshantering genomfördes en decentralisering 2002. Vi delar utredningens och stadsbyggnadsnämndens uppfattning att nuvarande ordning bör prövas ännu en tid innan andra ändringar föreslås.

Stadsbyggnadsnämnden får i uppgift att se över möjligheterna att kunna göra mindre ombyggnader utan bygglov. Det handlar om vissa standardiserade ombyggnader, såsom t.ex. vindskupor och balkonger i områden med likartad bebyggelse.

### Gatu- och fastighetsnämnden – stadsdelsnämnder

SPO-utredningen har analyserat gatu- och fastighetsnämnden ur ett demokrati och stadsövergripande styrningsperspektiv. Kommunfullmäktige kommer också att få ta ställning till den utredning konsultfirman Bohlin och Strömberg har presenterat. Den utredningen har analyserat nämndens verksamhet när det gäller rationaliseringar, ökad transparens och effektiviseringar. Slutsatserna sammanfaller delvis och pekar delvis åt olika håll. En sammanvägning av båda utredningarnas förslag måste därför göras. SPO-utredningens förslag angående ansvarsfördelningen mellan gatu- och fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna behandlas i samband med behandlingen av utredningen av gatu- och fastighetskontoret.

### Miljö- och hälsoskyddsnämnden – stadsdelsnämnder

Miljöfrågorna återfinns inom de flesta verksamhetsområden och i hög utsträckning är miljöfrågorna reglerade genom såväl statliga- som EU-direktiv. Miljöperspektivet skall genomsyra samtliga nämnders och bolagsstyrelser verksamheter i staden. Den tvärspektoriella aspekten på miljöfrågorna kommer att utvecklas inom ramen för SPO del 3.

Mot bakgrund av miljöfrågornas karaktär föreslås kommunfullmäktige anta följande principer till ansvarsfördelning för stadens miljöarbete.

Kommunstyrelsen skall samordna den strategiska inriktningen på miljöfrågorna på kommunövergripande nivå och tillse att miljöperspektivet återfinns i budget och andra centrala styrdokument. Därutöver skall kommunstyrelsen samordna miljöprogrammet, andra program och infrastruktursatsningar för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart samhälle. I detta ligger också att säkerställa ett utvecklat utvärderings- och uppföljningsarbete.

Miljöarbetet skall bedrivas inom ramen för samtliga nämnders och bolagsstyrelser verksamheter med stöd av miljösamordnare för det interna arbetet. Lokalt har stadsdelsnämnderna ett ansvar för att bedriva Agenda 21-arbete. Det är av betydelse att stadsdelsnämnderna också har mottagare för detta arbete i nämnder och bolagsstyrelser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för tillsynsfrågor enligt speciallagstiftning samt övervakning av tillståndet i miljön tillsammans med särskilda uppdrag i miljöprogram, vattenprogram och budget. Därutöver deltar eller driver nämnden olika projekt med miljöanknytning i samverkan med andra enheter i staden.

## Idrottsnämnden – stadsdelsnämnder

När det gäller utveckling av ytor för fri lek och spontanidrott lokalt har stadsdelsnämnderna den lokala kännedomen om behov och förutsättningar. Dessa frågor engagerar medborgarna och verksamheter lokalt. Det kan gälla fria lekaktiviteter för barn och ungdomar, fria idrottsaktiviteter för äldre och funktionshindrade eller lokala insatser för att främja folkhälsan. Därför bör ansvaret för denna verksamhet ligga hos stadsdelsnämnderna samtidigt som idrottsnämndens kompetens för anläggande av idrottsplatser m.m. måste beaktas för långsiktigt hållbara lösningar.

Om en anläggning ligger på idrottsmark eller skall betjäna det organiserade idrottslivet bör idrottsnämnden ha ansvaret. De många löparbanor och skidspår som ligger på stadens mark i grannkommuner måste också hanteras av idrottsnämnden. I budget för 2005 fattas beslut om att ge idrottsnämnden i uppdrag att tillsammans med stadsbyggnadsnämnden verka för att det finns fria ytor för spontan idrott, motion och lek för barn och unga över hela staden.

Kommunfullmäktige beslutar att ansvar och investeringsmedel för utveckling av lokal fritids-, frilufts/idrottsverksamhet liksom ansvaret för anläggningar kopplade till det rörliga friluftslivet i parker och grönområden förs till stadsdelsnämnderna. Den 1 juli 2005 skall överföringen av investeringsansvaret till stadsdelsnämnderna vara genomförd. Stadsdelsnämnderna innehar därmed ansvaret för investeringarna. Då stadsdelsnämnderna erhåller investeringsbudget fr.o.m. år 2006 redovisas investeringarna under andra halvåret 2005 av annan nämnd med investeringsbudget. Stadsledningskontoret utfärdar tekniska anvisningar för hur överföringen från annan nämnd till stadsdelsnämnderna skall verkställas.

Idrottsnämnden bör tekniskt och administrativt svara för ett samlat bokningssystem (nuvarande system kallas booking), som bör inkludera idrottsanläggningar, allmänna samlingslokaler, gymnastiksal, möteslokaler i skolor, sammanträdesrum vid förvaltningar och bibliotek m.m. samlings- och möteslokaler som finns inom de kommunala bostadsbolagens fastigheter och de lokaler som finns i servicehus. I stället för att förvaltningar och bolag arbetar med ungefär samma fråga i olika system förordas en samordning av bokningen av kommunalt drivna lokaler. Ur bl.a. service-, uppföljnings- och jämförelsesynpunkt är det bra om även de föreningsdrivna lokalerna kan bokas via ett gemensamt datasystem. Därför bör också idrottsförvaltningen erbjuda lokalförvaltarna denna tjänst. Bokning av samlingslokaler och skolornas gymnastikhallar bör kunna ske på medborgarkontor, bibliotek, stadsdelsförvaltningar m.fl. i det gemensamma datasystemet. Detta gäller dock ej bokning av idrotts-

förvaltningens idrottsanläggningar och anläggningar, där det krävs en samordning och prioritering över staden.

Idrottsnämnden får i uppdrag att utreda förutsättningar för att utveckla ett bokningssystem i den inriktning som anges ovan och redovisa vilka kostnader detta skulle medföra.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utreda var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder skall ligga och hur verksamheten skall bedrivas på bästa sätt. Revisionskontorets rapport 2003:11 skall utgöra underlag för utredningen.

#### Kulturnämnden - stadsdelsnämnder

Föreningslivet spelar en nyckelroll i den kommunala demokratin. Det ligger därför i kommunens intresse att skapa bra förutsättningar för föreningslivet. Stadens stöd till samlingslokaler utgör en viktig del i det arbetet. Kulturförvaltningen ansvarar sedan ett år för stöd till ett antal lokalförvaltande organisationer. Idrottsförvaltningen handhar den centrala bokningsservicen.

Liksom SPO-utredningen och kulturförvaltningen anser vi att ansvaret för stöd till lokalförvaltande organisationer skall övergå till stadsdelsnämnderna. Detta måste dock ske med beaktande av föreningslivets behov och önskemål och i en takt som är rimlig och hanterbar. Lokala bedömningar och beslut bör ligga till grund för ett samarbete mellan lokalförvaltare, stadsdelsförvaltningar och det lokala föreningslivet. Det finns dessutom en koppling mellan stadsdelsnämndernas demokratiuppdrag och uppdraget att tillhandahålla lokaler till föreningslivet. Uppdraget vidgas till att omfatta ett totalansvar för föreningslivet. Stadsdelsnämnderna skall ha kännedom om, hålla kontakt med, samverka med och serva det lokala föreningslivet.

4H-gårdarna och Husby Gård samt Akalla by bedriver verksamhet av gårds- och djurhållningskaraktär. Kopplingen till kulturförvaltningens övriga verksamheter är svag. Kulturförvaltningen anser själv att man saknar den ingående kännedom om verksamheterna och de aktörer som ingår i dessa och därför missar många perspektiv.

Vi värnar om tillgången till bra möteslokaler i hela staden. Här krävs flexibilitet och lokal kännedom för att åstadkomma lösningar som både är bra för föreningslivet och ekonomiskt försvarbara. Ansvaret för bidragsgivning till bidragsberättigade lokaler flyttas till stadsdelsnämnderna som ges ett samlat ansvar för att serva föreningslivet.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med kulturnämnden se över hur resurser till lokalförvaltande organisationer skall fördelas mellan stadsdelarna.

Stadsdelsbibliotek är en del i ett landsomfattande sammanhängande biblioteks nät och en del i en sammanhängande kommunal verksamhet i en stadsdel. Ansvar för stadsdelsbiblioteken har under den senaste sjuårsperioden flyttats mellan kulturnämnden och stadsdelsnämnderna vid två tillfällen. År 1997 överfördes stadsdelsbiblioteken och ansvaret för uppsökande verksamhet från kulturnämnden till stadsdelsnämnderna för att 2001 återföras till kulturnämnden. Målsättningen är att stadsdelsbiblioteken på sikt skall överföras till stadsdelsnämnderna. I detta ärende – mot bakgrund av den historia som har förevarit under senare år för biblioteken – har vi dock valt att inte föreslå någon förändring. En överföring av ansvaret till stadsdelsnämnderna är således inte aktuell för närvarande och ansvaret för stadsbiblioteket skall tills vidare åvila kulturnämnden.

Vårt mål är att utveckla det lokala kulturlivet, inte minst i ytterstaden. I budget för 2005 genomförs en särskild satsning på detta område. Stadsbiblioteket skall ingå i det arbetet och utgöra basen. Samarbetet mellan stadsdelsbiblioteken och övriga lokala kommunala verksamheter som skola, förskola, äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade skall utvecklas ytterligare. Det samma gäller samarbetet med det lokala kulturlivet och andra lokala aktörer.

Stadsdelsbiblioteken skall där det är möjligt integreras med skolbiblioteken och spela en viktig roll i arbetet med att förbättra barns språk- och läsutveckling. I flera stadsdelar spelar stadsdelsbiblioteken en nyckelroll i stadsdelarnas arbete med att hjälpa medborgare med utländsk bakgrund att utveckla det svenska språket. Kulturnämnden skall ta fram en biblioteksplan som antas av kommunfullmäktige.

SPO-utredningen föreslår att kommunstyrelsen utarbetar övergripande syften och mål för stadens fortsatta utveckling av medborgarkontor. Respektive stadsdelsnämnd bör ges möjlighet att välja den modell som passar bäst för just sin befolknings behov.

Det kan finnas anledning för stadsdelsbiblioteken att bredda sina kontakter i den lokala miljön. Det är av stor vikt att stadsdelsbiblioteken tillsammans med stadsdelsnämnderna har en gemensam plattform att stå på för att utveckla samarbetet. Samverkan skapar förutsättningar för att det lokala bibliotekets resurser utnyttjas på det vis som bäst lämpar sig för de närliggande behoven.

Därför ska varje stadsdel ha ett biblioteksråd där stadsdelsnämndens politiker och berörda chefer från stadsdelsförvaltning och stadsdelsbibliotek ingår. Kulturnämnden ges i uppdrag att ta fram instruktioner för biblioteksråden.

#### Utbildningsnämnden - stadsdelsnämnder

Vi beslutar om att avvakta med den förändring av ansvarsfördelning som SPO-utredningen föreslår vad avser enskilda verksamheter och fristående skolor.

På ett par punkter finns det behov av ytterligare utredningar. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller elevernas skolgång vid S:t Örjans skolor.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller skolgången för grundskoleelever och gymnasieelever som befinner sig på hem för vård och boende (HVB), mellanvårdsalternativ eller sjukhus och får anpassad undervisning via ESS-skolorna (ESS = elevstöd, socialtjänst och sjukhus).

#### Socialtjänstnämnden – stadsdelsnämnder

Kommunstyrelsen har beslutat tillsätta en särskild utredning om socialtjänstnämndens verksamhet. Den skall bl.a. föreslå förtydliganden av stadsdelsnämnderna som huvudansvariga för operativa sociala verksamheter. Ett annat uppdrag är att identifiera om det finns resurser för personalutbildning av stadsdelsnämndernas personal och om det finns medel för utveckling av stadsdelsnämndernas verksamhet som kan överföras till stadsdelsnämnderna. SPO-utredningens förslag angående ansvarsfördelning mellan socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna bör behandlas i samband med att förslagen från den särskilda utredningen av socialtjänstnämnden behandlas.

#### Integrationsnämnden – stadsdelsnämnder

Integrationsnämnden upphör den 1 januari 2005. Kommunfullmäktige har därför i ett särskilt ärende beslutat att överföra ansvaret för stadens flyktingmottagande till stadsdelsnämnderna vid årsskiftet. I budget för 2005 fattas beslut om att kommunstyrelsen övertar ansvaret för statsbidragshanteringen och drift av ärendehanteringssystemet Flykt. Utbildningsnämnden övertar ansvaret för det yrkesinriktade rekryteringsprogrammet. Rinkeby stadsdels-

nämnd ges ett kommunövergripande ansvar för att underlätta flytt till annan kommun. Kulturnämnden övertar ansvaret för bidragsgivning till projekt och föreningar i syfte att motverka segregation och främja integration.

#### Konsumentnämnden - stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna är redan idag ansvariga för konsumentrådgivning. Konsumentnämndens uppgift är att stödja stadsdelsnämnderna i detta uppdrag, inte att överta ansvaret.

#### Stadsdelsnämnder

SPO-utredningen har haft i uppdrag att särskilt utreda heminstruktörernas organisatoriska tillhörighet. Vi föreslår i enlighet med utredningens förslag och stadsdelsförvaltningarnas remissyttranden att ansvaret kvarstår hos stadsdelsnämnderna.

#### Genomförande

Vi anser som slutsats att genomförandet av omstruktureringen skall ske i huvudsak enligt SPO-utredningens förslag och i enlighet med vad som anförs i detta ärende.

Kommunstyrelsen ges ansvar att leda och samordna stadens arbete med att genomföra beslut fattade i detta ärende. I budget för 2005 ges kommunstyrelsen i uppdrag att snarast möjligt revidera budget för 2005 med utgångspunkt från de beslut som kommunfullmäktige fattar med anledning av SPO-ärendet. Samtliga berörda nämnder får i uppdrag att medverka. Överförandet av ansvar mellan nämnder skall genomföras den 1 januari 2005. Om kommunstyrelsen bedömer att särskilda skäl föreligger kan enskild del genomföras något senare. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram förslag till ändringar av reglementen med anledning av beslut i detta ärende.

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Mikael Söderlund* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att avslå att-sats nr 1 i föredragande borgarråds förslag.

Vi föreslår kommunstyrelsen för egen del besluta att

1. avslå att-satserna nr 1, 2 i föredragande borgarråds förslag
2. därutöver anföra följande.

Sammantaget innebär SPO-utredningens förslag i stort sett inga inslag av ökat inflytande för den enskilde stockholmaren. Vi är beredda att medverka till långsiktiga överenskommelser om stadens konstitutionella frågor om avsikten är att förtydliga rollerna, öka medborgarnas inflytande och valfrihet, klargöra ansvaret och effektivisera organisationen. Sammantaget innehåller SPO-utredningen dessvärre i stort sett inga förbättringar i dessa viktiga frågor.

Ett gyllene tillfälle att söka förtydliga ansvaret, öka medborgarnas egenmakt och minska klyftan mellan väljare och valda har därmed gått förlorad. Att beslut till följd av SPO-utredningen inte föregåtts av nödvändiga samtal mellan partierna beklagar vi. Så omfattande förändringar av stadens organisation blir bättre om de sker som en följd av samtal över blockgränsen.

#### *Valfrihet och ökat inflytande för medborgaren*

Vi vill att stockholmarna ska få så stort inflytande som möjligt över de viktiga besluten i livet. Över barnens utbildning, över det egna behovet av vård och omsorg, och över sig egen eller sina föräldrars ålderdom.

Att verka för minskat bidragsberoende genom att människor kommer i arbete och att minska beroendet av politiska är önskvärda åtgärder. De lyser tyvärr med sin frånvaro. Det är klassisk vänsterpolitik att göra människor beroende av den välfärd som tillhandahålls av staten och kommunerna.

Stockholms stad ska bli Sveriges bästa kommun när det gäller valfrihet, omsorg och livskvalitet, och vägen dit går genom att bland annat öka möjligheterna till eget val genom pengsystem och genom att den socialdemokratiska omhändertagandepolitiken motverkas.

Vi vill se ökade möjligheter till eget val och köpkraft för barnfamiljerna, ökat ekonomiskt utrymme för enskilda familjer och pensionärer genom sänkt inkomstskatt.

Goda förutsättningar finns för detta om de små naturliga gemenskaperna, som familjen, grannskapet och arbetsgemenskapen, tillåts fungera och människors egna resurser tas tillvara. God omsorg och utvecklat stöd när det behövs kan kombineras med egna val och därigenom visad respekt för varje barns och varje äldres integritet

och olikhet. Den socialistiska majoriteten har inte tilltro till enskilda människor utan genom höga skatter fråntas de makten att styra över en stor del av sina liv.

Pengsystem bör vara grunden för resurstilldelning inom välfärdssektorerna. Med pengsystem ökar den enskilda människans inflytande över de stora besluten i livet. Med pengsystem ökar möjligheten för personal inom välfärdssektorn att välja mellan olika arbetsgivare, och därmed möjligheten till inflytande över den egna arbetssituationen dessutom skapas förutsättningar för den mångfald av verksamheter som behövs i en storstad som Stockholm.

Hur Stockholms politiska organisation skall utformas handlar mycket om avvägningen om politikers makt kontra medborgares. Majoriteten skriver att pengsystem ska ses som ett komplement till den kommunala verksamheten. Det är ett synsätt som vi inte delar. Pengsystem är till för att öka valfriheten för den enskilde medborgaren.

**Reservation** anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Mikael Söderlund* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla att-satserna nr 2 och 3 i föredragande borgarråds förslag
2. avslå att-satserna nr 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 och 16 i föredragande borgarråds förslag.

Vi föreslår kommunstyrelsen för egen del besluta att

1. bifalla att-satserna nr 3 och 4 i föredragande borgarråds förslag.
2. avslå att-satserna nr 5, 6, 7, 8, 9, 10 och 11 i föredragande borgarråds förslag
3. i övrigt avslå föredragande borgarråds förslag till beslut
4. därutöver anföra följande.

Redan i samband med att utredningen av stadens politiska organisation (SPO-utredningen) tillsattes hade vi allvarliga invändningar mot den inriktning som majoritetens anvisade. Den övergripande målsättningen med att se över stadens organisation borde ha varit att minska den politiska styrningen av stockholmarna. Tyvärr har medborgarperspektivet helt gått förlorat i utredningens direktiv och förslag. Ett gyllene tillfälle att söka förtydliga ansvaret, öka medborgarnas egenmakt och minska klyftan mellan väljare och valda har därmed gått förlorad.

*Moderaternas alternativ: frihet, insyn och ansvarstagande*

Den övergripande målsättningen för oss när det gäller hur Stockholm bör organiseras är hur organisationen kan matcha det politiska målet att minska den politiska styrningen av stockholmarna. En god politik är en politik som i högre grad låter stockholmarna själva besluta över sina egna liv. Den verksamhet som vi väljer att i staden finansiera gemensamt via skattsedeln skall präglas av kvalitet, effektivitet, öppenhet, insyn samt ordning och reda. Genom att avveckla stadsdelsnämnderna vill vi moderater

säkerställa en likvärdig behandling av alla stockholmare oavsett stadsdel, minska byråkratin, reducera antalet politiker och effektivisera stadens verksamhet. Vi vill samtidigt se över stadens flora av beslutande nämnder och styrelser med målsättningen att allt som kan beslutas lika bra eller bättre av enskilda invånare också skall beslutas av dem - inte av de politiska församlingarna.

Det som staden gör ska göras väl. Detta kräver inte bara att ansvaret är tydligt utan också att stadens verksamhet inriktas på kärnuppgifterna. Skattebetalare och medborgare ska veta att de får valuta för sina skattepengar och att dessa går till verksamhet som utbildning, äldreomsorg, gator och vägar, insatser mot missbruk och hemlöshet - inte till byråkratisk överbyggnad och politisk administration.

Vi är överens med socialdemokraterna om att nya former för att utveckla människors inflytande över sina liv måste formas kontinuerligt. Vårt recept är dock det motsatta mot socialdemokraternas. Vi vill utveckla demokratin genom att ge människor mer inflytande över sin vardag genom att minska politikens tentakler runt medborgarna. Verkligt fördjupad demokrati uppnås enligt vår uppfattning därför bland annat genom följande förslag:

- \* Sänk skatten för låg- och medelinkomsttagare. Moderaternas sammanlagda förslag innebär att en undersköterska får 13 000 kr per år i sänkt skatt, dvs en dryg tusenlapp i månaden.
- \* Inför jobbgaranti som garanterar de som tvingas leva på socialbidrag ett arbete eller annan sysselsättning inom fem dagar.
- \* Avskaffa stadsdelsnämnderna som bara är en dyr och onödig byråkratisk-politisk nivå.
- \* Låt människor själva välja skola, barnomsorg, äldreomsorg m m genom pengsystem.
- \* Återinför möjligheten för de anställda i staden att välja arbetsgivare genom avknoppning
- \* Återinför möjligheten för alla boende i ytterstaden att köpa sina hyreslägenheter av allmännyttan.
- \* Fullfölj satsningen på moderna bredbandstjänster i ytterstaden och satsa på e-demokrati i hela staden.

Allt detta motarbetar eller förhalar socialdemokraterna. De arbetar inte målmedvetet för att människor skall kunna gå från bidragsberoende till egen försörjning trots att det stora utanförskapet och den rekordhöga arbetslösheten kanske är det enskilt största hotet mot ökad demokrati och ökat inflytande för den enskilde. En utveckling som tyvärr accelererat under socialdemokraternas tid vid makten.

Verklig decentralisering handlar inte om att flytta makt från en central nämnd till en stadsdelsnämnd utan om att flytta makten över vardagen från de politiska sammanträdesrummen till människors kök eller vardagsrum.

Vi är beredda att medverka till långsiktiga överenskommelser om stadens konstitutionella frågor om avsikten är att förtydliga rollerna, öka medborgarnas inflytande och valfrihet, klargöra ansvaret och effektivisera organisationen. Genom att renodla den kommunala organisationen och ompröva vilka åtaganden som kommunen skall åta sig

skapas möjligheter både till satsningar inom de områden där det offentliga åtagandet bör vara starkt och till skattesänkningar.

#### *Majoritetens förslag ger inget ökat inflytande för stockholmarna*

Det nu framarbetade förslaget rörande "Insatser för fördjupad demokrati" innehåller i stort sett inga inslag av ökat inflytande för den enskilde stockholmaren. Istället handlar förslaget nästan uteslutande om hur den politiska makten ska vara organiserad. Socialdemokraternas fina retorik om ökat inflytande och fördjupad demokrati verkar i verkligheten snarast vara att bättra på fernissan på det politiska system som i dagens Sverige gör av med större del av en medborgares inkomst än vad han/hon själv tillåts göra.

#### *Men det ger fler politiker, högre arvoden, otydligt ledarskap och oklart ansvar*

Den ovanligt stora offentliga sektorn i Sverige borde ställa särskilt hårda krav på ett tydligt politiskt ansvarstagande. Dessvärre är verkligheten oftast den motsatta. Stockholm har i detta avseende ändå varit ett föredöme genom det mer tydliga ansvar som kommit av att vara en politiskt styrd organisation där förtroendevalda politiker haft ett långtgående ansvar genom borgarrådets föredragningskyldighet. Nu verkar den rödgröna majoriteten ha tagit sikte på att minska de förtroendevaldas ansvar. En sådan utveckling säger vi bestämt nej till.

Fler politiker med högre arvoden leder inte till mer demokrati. Ofta kan det vara direkt tvärtom. Dessutom medför den stora ökning av antalet politiker som nu föreslås ytterligare onödiga kostnader för Stockholms skattebetalare.

#### *Mer beslut till stadsdelsnämnderna är dumt, dyrt och dåligt*

Stockholms stadsdelsnämnder har inte bidragit till att fördjupa demokratin genom en bättre kontakt mellan väljare och valda eller att fler medborgare engagerar sig i lokalpolitiken. Den slutsatsen delas av Institutet för kommunal ekonomi (IKE) och Kommunaldemokratikommittén (SOU 2001:48) som båda granskat frågan. Däremot har Stockholm genom stadsdelsnämnderna fått många fler och högre arvoderade politiker.

Inte heller gick det att visa att kvaliteten och effektiviteten i verksamheterna ökat efter stadsdelsnämndsreformen. I själva verket gjordes de största effektiviseringarna i Stockholm under åren före reformen.

Med stadsdelsnämnderna har lokala politiker fått ett ökat inflytande över ekonomiska prioriteringar. Det betyder att en stadsdelsnämnd har makt att ta ekonomiska resurser från en verksamhet och i stället ge till en annan. Men detta är samtidigt ett problem ut likvärdighetssynpunkt eftersom det leder till att villkoren för till exempel förskola och äldreomsorg inte blir likvärdiga i hela Stockholm.

När stadsdelsnämnderna växte fram i försök och utredningar för 15 år sedan var nästan alla förskolor, skolor och ålderdomshem kommunala. Stadsdelsnämnderna skulle vara huvudman för dessa institutioner i respektive hemstadsdel.

I dag är verkligheten en annan. 35 procent av alla förskolebarn går i dag i privata förskolor. 15 procent av Stockholms grundskolelever går i friskolor, och nästan var

fjärde stockholmaren med hemtjänst har valt ett privat alternativ. De ekonomiska resurserna fördelas genom olika pengssystem direkt från staden till den enskilda verksamheten.

Pengssystem bör vara grunden för resurstilldelning inom välfärdssektorerna. Med pengssystem ökar den enskilda människans inflytande över de stora besluten i livet. Med pengssystem ökar möjligheten för personal inom välfärdssektorn att välja mellan olika arbetsgivare, och därmed möjligheten till inflytande över den egna arbetssituationen. Med pengssystem skapas förutsättningar för den mångfald av verksamheter som behövs i en storstad som Stockholm.

Men framförallt har införandet av stadsdelsnämnder skapat problem med styrningen av Stockholm. Stadsdelsnämnderna har gjort det svårare för medborgare, journalister och tjänstemän att ställa stadens politiker till svars för den förda politiken.

Att ha 18 stadsdelsförvaltningar medför även en hel del administration. En genomgång av stadsdelsnämndernas verksamhetsplaner visar att i genomsnitt 4 % av de resurser som en stadsdelsnämnd tilldelas av kommunfullmäktige för att sköta förskola, skola, äldreomsorg och socialtjänst används till administration. Sammanlagt kostar detta över 750 miljoner kronor om året. Pengar som skulle kunna användas till att sänka kommunalskatten med 50 öre eller till att anställa över 2 000 nya lärare.

Slutsatsen är tydlig. De som tjänat på stadsdelsnämndsreformen är inte medborgarna utan politikerna. Heltidspolitikerna har blivit fler och kostnaderna för politiska arvoden högre. Men kommunens uppgift är inte att ha många politiker utan att erbjuda medborgarna en god service till så låg kostnad som möjligt. Därför vill vi moderater avskaffa stadsdelsnämnderna.

#### *Krångligare byggprocesser och färre bostäder blir resultatet av majoritetens förslag*

Majoriteten vill istället öka stadsdelsnämndernas ansvar. Vi avvisar bestämt dessa förslag. Särskilt allvarligt är majoritetens planer på att öka stadsdelsnämndernas roll i plan- och byggfrågor. Förslaget innebär att den som vill bygga bostäder i Stockholm i framtiden måste ha kontakt med fem nämnder och 130 politiker (utöver kommunstyrelsen och kommunfullmäktige). Förslaget försvårar och försenar inte bara för nya markanvisningar, utan innebär dessutom att byggföretagen måste söka tillstånd för byggställningar, containrar och arbetsbodar från stadsdelsnämnderna.

Majoriteten konstaterar själva att ”det är i sammanhanget viktigt att slå fast att och vara tydlig med att [planarbetet] är resurskrävande både för stadsdelsnämnderna och för stadsbyggnadsnämnden.” Men att dagens regler också innebär enormt mycket arbete, höga kostnader och stort risktagande för byggarna verkar man inte ta någon som helst hänsyn till. De nya reglerna innebär att byggprocessen ytterligare kompliceras och förlängs. Därmed sätts spiken i kistan för ett ökat bostadsbyggande.

#### *Oansvarigt gentemot personalen*

Majoritetens förslag att flytta delar av den verksamhet som i dag bedrivs vid fackförvaltningar saknar därutöver en analys över kostnader och vad som är än mer alarmerande saknas en analys över konsekvenserna för de personal som i dag arbetar med

berörd verksamhet. Skall personalen följa verksamheten eller skall den förklaras övertalig? Majoritetens hantering av stadens anställda är ånyo under all kritik.

#### *Kommunövergripande verksamhet*

Kommunövergripande verksamheter (KÖV) som är för små eller specialiserade för att drivas av stadsdelsnämnder, ska drivas av facknämnder. Vi motsätter oss starkt principen att en stadsdelsnämnd har ansvar för att tillhandahålla verksamhet för hela eller delar av staden.

Riskerna med att skjuta över ansvaret för kommunövergripande verksamheter på en stadsdelsnämnd är flera. Tidigare erfarenheter har visat på tydliga problem. Dels är risken stor att verksamheten läggs ned om stadsdelen behöver spara pengar. Dels riskerar avgifterna för verksamheten att stiga kraftigt för övriga stadsdelar, eftersom staden centralt inte längre har kontroll över priset.

#### *Heminstruktörerna*

Heminstruktörerna ger syn- och hörselskadade möjligheter att bo kvar i sitt ordinarie boende. De hjälper också dessa människor att bryta sin sociala isolering, och kan genom sina insatser bidra till ett aktivt och självständigt liv för många. De stora skillnader i tillgång på stöd från heminstruktörer som i dag råder mellan stadsdelarna är inte acceptabla. Stadens heminstruktörer bör samlas i en central enhet för att kunna garantera denna viktiga service i hela staden.

#### *Välkommet besked om biblioteken*

Mitt i allt ökat krångel och minskad styrförmåga finns ett välkomnande besked, nämligen att biblioteken tills vidare ligger kvar under kulturnämnden. Istället föreslår majoriteten att det ska inrättas lokal biblioteksråd, dock utan att klargöra vad dessa ska ägna sig åt. Är tanken att lokala politiker ska liksom ett slags boksovjeter välja ut vilka böcker som ska köpas in eller vilken färg det ska vara på gardinerna? Vi är övertygade om att stadens skickliga verksamhetschefer på stadsdelsbiblioteken klarar att lösa sitt uppdrag utan inblandning från lokala politiker och tjänstemän.

**Reservation** anfördes av borgarrådet *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla att-satserna nr 2 och 3 i föredragande borgarråds förslag
2. avslå att-satserna nr 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 och 16 i föredragande borgarråds förslag.

Jag föreslår kommunstyrelsen för egen del besluta att

1. bifalla att-satserna nr 3 och 4 i föredragande borgarråds förslag
2. avslå att-satserna nr 5, 6, 7, 8, 9, 10 och 11 i föredragande borgarråds förslag
3. i övrigt avslå föredragande borgarråds förslag till beslut

#### 4. därutöver anför följande.

Redan i samband med att utredningen av stadens politiska organisation (SPO-utredningen) tillsattes hade vi allvarliga invändningar mot den inriktning som majoritetens anvisade. Den övergripande målsättningen med att se över stadens organisation borde ha varit att minska den politiska styrningen av stockholmarna. Tyvärr har medborgarperspektivet helt gått förlorat i utredningens direktiv och förslag. Ett gyllene tillfälle att söka förtydliga ansvaret, öka medborgarnas egenmakt och minska klyftan mellan väljare och valda har därmed gått förlorad.

#### *Ny verklighet kräver nya lösningar*

Stockholms stadsdelsnämnder har nu verkat i drygt åtta år. Målet med reformen var att stärka den lokala demokratin och delaktigheten i stadsdelen, öka kvaliteten i den kommunala verksamheten och att effektivisera den kommunala verksamheten.

Stockholms universitet gjorde under år 2000 en omfattande utvärdering av stadsdelsnämndsreformens effekter, utifrån de tre målsättningar som sattes upp vid införandet. Där konstaterar man att demokratimålen om ett ökat medborgerligt deltagande i den lokala politiken har misslyckats. Inte heller gick det att visa att kvaliteten och effektiviteten i verksamheterna ökat efter stadsdelsnämndsreformen. I själva verket gjordes de största effektiviseringarna i Stockholm under åren före reformen.

Med stadsdelsnämnderna har lokala politiker fått ett ökat inflytande över ekonomiska prioriteringar. Det betyder att en stadsdelsnämnd har makt att ta ekonomiska resurser från en verksamhet och i stället ge till en annan. Men detta är samtidigt ett problem ut likvärdighetssynpunkt eftersom det leder till att villkoren för till exempel förskola och äldreomsorg inte blir likvärdiga i hela Stockholm.

När stadsdelsnämnderna växte fram i försök och utredningar för 15 år sedan var nästan alla förskolor, skolor och ålderdomshem kommunala. Stadsdelsnämnderna skulle vara huvudman för dessa institutioner i respektive hemstadsdel.

I dag är verkligheten en annan. 35 procent av alla förskolebarn går i dag i privata förskolor. 15 procent av Stockholms grundskolelever går i friskolor, och nästan var fjärde stockholmare med hemtjänst har valt ett privat alternativ. De ekonomiska resurserna fördelas genom olika pengsystem direkt från staden till den enskilda verksamheten.

Pengsystem bör vara grunden för resurstilldelning inom välfärdssektorerna. Med pengsystem ökar den enskilda människans inflytande över de stora besluten i livet. Med pengsystem ökar möjligheten för personal inom välfärdssektorn att välja mellan olika arbetsgivare, och därmed möjligheten till inflytande över den egna arbetssituationen. Med pengsystem skapas förutsättningar för den mångfald av verksamheter som behövs i en storstad som Stockholm.

#### *Lokala nämnder i nya roller*

Med pengsystem i stället för politisk styrning lyfts en stor del av stadsdelsnämndernas nuvarande uppgifter över till de enskilda medborgarna. Men det betyder inte att beho-

vet av lokala nämnder i Stockholm upphör. I ett antal viktiga frågor är behovet av en lokal beslutsnivå stort. I dag fattar centrala nämnder beslut i frågor som ofta gör sig bättre i en lokal församling med kunskaper om och förankring i de speciella förutsättningar som finns i ett område.

Socialtjänst och biståndsbeslut inom omsorgen sköts bäst på ett lokalt plan, där det finns en närhet mellan de tjänstemän som fattar besluten och de människor som berörs av besluten. Dessutom finns angelägna uppgifter som i dag sköts av centrala förvaltningar, som bättre skulle hanteras i lokala nämnder. Det är något av en paradox att de frågor som många medborgare tror beslutas i stadsdelarna – som lokala planfrågor, trafiksäkerhet etc – i själva verket beslutas någon annanstans.

Dagens 18 stadsdelsnämnder bör avvecklas. Istället inrättas 12 nya områdesnämnder med ansvar för socialtjänst och biståndsbeslut inom äldre- och handikappomsorgen, viss fysisk verksamhet, lokal kultur- och föreningsverksamhet och verksamhet för barn och ungdomar.

#### *Inget ökat inflytande för stockholmarna*

Det nu framarbetade förslaget rörande "Insatser för fördjupad demokrati" innehåller i stort sett inga inslag av ökat inflytande för den enskilde stockholmaren. Istället handlar förslaget nästan uteslutande om hur den politiska makten ska vara organiserad. Socialdemokraternas fina retorik om ökat inflytande och fördjupad demokrati verkar i verkligheten snarast vara att bättra på fernissan på det politiska system som i dagens Sverige gör av med större del av en medborgares inkomst än vad han/hon själv tillåts göra.

#### *Viktigt med ett tydligt politiska ledarskap*

Den ovanligt stora offentliga sektorn i Sverige borde ställa särskilt hårda krav på ett tydligt politiskt ansvarstagande. Dessvärre är verkligheten oftast den motsatta. Stockholm har i detta avseende ändå varit ett föredöme genom det mer tydliga ansvar som kommit av att vara en politiskt styrd organisation där förtroendevalda politiker haft ett långtgående ansvar genom borgarrådets föredragningskyldighet. Nu verkar den rödgröna majoriteten ha tagit sikte på att minska de förtroendevaldas ansvar. En sådan utveckling säger vi bestämt nej till.

#### *Kommunövergripande verksamhet*

Kommunövergripande verksamheter (KÖV) som är för små eller specialiserade för att drivas av stadsdelsnämnder, ska drivas av facknämnder. Vi motsätter oss starkt principen att en stadsdelsnämnd har ansvar för att tillhandahålla verksamhet för hela eller delar av staden.

Riskerna med att skjuta över ansvaret för kommunövergripande verksamheter på en stadsdelsnämnd är flera. Tidigare erfarenheter har visat på tydliga problem. Dels är risken stor att verksamheten läggs ned om stadsdelen behöver spara pengar. Dels riskerar avgifterna för verksamheten att stiga kraftigt för övriga stadsdelar, eftersom staden centralt inte längre har kontroll över priset.

### *Heminstruktörerna*

Heminstruktörerna ger syn- och hörselskadade möjligheter att bo kvar i sitt ordinarie boende. De hjälper också dessa människor att bryta sin sociala isolering, och kan genom sina insatser bidra till ett aktivt och självständigt liv för många. De stora skillnader i tillgång på stöd från heminstruktörer som i dag råder mellan stadsdelarna är inte acceptabla. Stadens heminstruktörer bör samlas i en central enhet för att kunna garantera denna viktiga service i hela staden.

### *Planprocessen*

Planprocessen i Stockholm är idag alltför långsam. Ett viktigt skäl till den långsamma hanteringen är remitteringen till stadsdelsnämnderna som ibland drar ut på tiden. Vi har svårt att se hur de föreslagna förändringarna kan snabba upp den processen.

**Reservation** anfördes av borgarrådet *Viviann Gunnarsson* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. godkänna att-satserna 1-13, 15-18
2. besluta om att-sats nr 14 enligt särskilt förslag i kommunfullmäktige.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. SPO-utredningens förslag till förtydligande av rollfördelningen mellan förtroendevalda, professionella, brukarmedverkan och pengsystem antas.
2. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utveckla arbetet med att ta fram samlade ägardirektiv för stadens bolag som fullmäktige kan fastställa i budget för 2006.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utveckla samordningen, styrningen och uppföljningen i större projekt där olika nämnder och bolag ingår.
4. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda inom staden ta fram förslag till rutiner för samverkan kring planprocessen enligt föredragande borgarrådets förslag.
5. Förslag till principer för ansvarsfördelning för stadens miljöarbete enligt borgarrådets förslag under rubriken miljö- och hälsoskyddsnämnden – stadsdelsnämnder godkänns.

6. Ansvar för utveckling av lokal fritids, friluftsidrottsverksamhet liksom ansvar för anläggningar till det rörliga friluftslivet i parker och grönområden förs till stadsdelsnämnderna, med undantag för de anläggningar för rörligt friluftsliv som ligger utanför stadens gräns där idrottsnämnden fortfarande skall ha ansvaret.
7. Idrottsnämnden ges i uppdrag att utreda ett gemensamt datoriserat bokningssystem för lokaler m.m. i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
8. Idrottsnämnden uppmanas att tillhandahålla intäktfinansierad expertkunskap inom området investering och drift av idrottsanläggningar enligt föredragande borgarrådets förslag.
9. Stadsdelsnämnderna uppmanas att nyttja idrottsnämndens expertkompetens vid investeringar i idrottsanläggningar.
10. Kommunstyrelsen uppmanas att i samråd med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag till rutiner för samverkan och förslag till fortbildning för inblandade parter med avseende på det förändrade ansvaret för investeringar och drift.
11. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att förutsättningslöst utreda var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder skall ligga och hur verksamheten skall bedrivas på bästa sätt. Revisionskontorets rapport 2003:11 skall utgöra underlag för utredningen.
12. Ansvar för bidragsgivning till bidragsberättigade lokaler flyttas till stadsdelsnämnderna som ges ett samlat ansvar för att serva föreningslivet.
13. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med kulturnämnden se över hur resurser till lokalförvaltande organisationer skall fördelas mellan stadsdelarna.
14. Kulturnämnden ges i uppdrag att ta fram en biblioteksplan samt instruktioner för biblioteksråden som antas av kommunfullmäktige.
15. Kommunstyrelsen ansvarar för genomförandet av de beslut som fattas med anledning av detta ärende. I uppdraget ingår att med bistånd av berörda förvaltningar ytterligare precisera ansvarsfördelningen, göra budgetmässiga beräkningar och ta fram en plan för genomförandet.
16. Samtliga föreslagna förändringar skall genomföras så snart som möjligt, senast 1 juli 2005, de ekonomiska konsekvenserna regleras i Tertiärrapport 1.

**Kommunstyrelsen** beslutar för egen del – under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt ovanstående - följande

1. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial och i utbildningar för tjänstemän och förtroendevalda sprida information om rollfördelningen mellan olika inflytandeformer i enlighet med SPO-utredningens förslag.
2. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i Tertialrapport 1 inarbeta krav på insatser för att utveckla brukarinflytandet inom stadens nämnder och bolag.
3. KF/KS kansli ges i uppdrag att i samarbete med berörda parter genomföra en översyn dels av beslutsunderlag till kommunstyrelsen/kommunfullmäktige, dels av stadens mallar för tjänsteutlåtande och protokoll i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
4. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samverkan med koncernledningen på ett kostnadseffektivt sätt samordna stadens fullmäktige-, nämnd- och styrelseinformation på Internet så att informationen blir överskådlig och lättillgänglig för medborgarna.
5. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att erbjuda stadens nämnder och bolagsstyrelser utbildning om ansvarsfördelningen inom kommunen, stadens styrsystem och resursfördelningssystem.
6. Stadsledningskontoret får i uppdrag att inventera behovet av ytterligare utbildning för stadens förtroendevalda.
7. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda var samordnings- och utvecklingsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder skall ligga och hur verksamheten skall bedrivas bäst i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
8. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samråd med kulturnämnden se över hur resurser till lokalförvaltande organisationer skall fördelas mellan stadsdelarna.
9. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller elevernas skolgång vid S:t Örjans skolor i enlighet med föredragande borgarrådets förslag.
10. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att göra en översyn som tydliggör ansvarsfördelningen mellan utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller skolgången för grundskoleelever och gymnasieelever som befinner sig på hem för vård och boende (HVB), mellanvårdsalternativ eller sjukhus och får anpassad undervisning via ESS-skolorna (ESS = elevstöd, socialtjänst och sjukhus).

11. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att leda och samordna stadens arbete med att genomföra beslut fattade i detta ärende. I detta ingår även att utarbeta förslag till förändringar i reglementen och instruktioner.

Stockholm den 15 december 2004

På kommunstyrelsens vägnar:  
ANNIKA BILLSTRÖM

Annika Billström Leif Rönngren

*Anette Otteborn*

**Reservation** anfördes av *Kristina Axén Olin, Kristina Alvendal och Rolf Könberg* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Kristina Axén Olin, Kristina Alvendal och Rolf Könberg* (alla m) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Lotta Edholm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (fp) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Christopher Ödmann* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avslå att-sats 16 i föredragande borgarråds förslag
2. i övrigt bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut.

Jag föreslår kommunstyrelsen för egen del besluta att

1. i övrigt bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut
2. därutöver anföra följande.

Den politiska och administrativa organisationen bör uppmuntra medborgarna till delaktighet, vara enkel att förstå och vara transparent. Inriktningen att ge stadsdelsnäm-

derna ett så heltäckande ansvar som möjligt för all kommunal service som direkt berör medborgarna är därför riktig. Ett mer heltäckande ansvar gör det enklare för medborgarna att utkräva ansvar av sina politiker och att vända sig till rätt instans direkt. Att ge stadsdelsnämnderna ansvar för fler verksamhetsområden är troligen också kostnadseffektivt.

I Stockholms stad är stadsdelsnämnderna en lämplig nivå för många sådana beslut och de utgör en praktisk organisation för reellt medborgarinflytande. Den geografiska närheten till ett medborgarkontor och till dem som är ansvariga för verksamheten har stor betydelse. Att utveckla stadsdelsnämndernas ansvar med frågor som berör medborgarna och underlättar för dem att ta kontakt med tjänstemän och politiker är en riktig inriktning.

#### *En ny politik behövs*

När det gäller innehållet i den politik som förs skiljer sig kristdemokraternas åsikter fundamentalt från majoritetens. Att verka för minskat bidragsberoende genom att människor kommer i arbete och att minska beroendet av politiska är önskvärda åtgärder. De lyser tyvärr med sin frånvaro. Det är klassisk vänsterpolitik att göra människor beroende av den välfärd som tillhandahålls av staten och kommunerna.

En ökad välfärd och förbättrade livsvillkor för barn och äldre är kristdemokraternas viktigaste prioritering. Staden ska bli Sveriges bästa kommun när det gäller valfrihet, omsorg och livskvalitet. Genom att fler människor får möjlighet att genom pengssystem göra egna val och genom att den socialdemokratiska omhändertagande-politiken motverkas kan detta bli möjligt.

Vi vill se ökade möjligheter till eget val och köpkraft för barnfamiljerna, ökat ekonomiskt utrymme för enskilda familjer och pensionärer genom sänkt inkomstskatt. Goda förutsättningar finns för detta om de små naturliga gemenskaperna, som familjen, grannskapet och arbetsgemenskapen, tillåts fungera och människors egna resurser tas tillvara.

#### *Brukarinflytande, men ej som ersättning för demokratiskt deltagande*

Beskrivningen av brukarinflytandets roll är problematisk. Kristdemokraterna delar inställningen att en modern syn på demokrati måste innefatta människors möjlighet att delta i diskussionen inför politiska beslut och kunna påverka hur beslutsalternativen formuleras. Demokratins kärna utgörs dock av den representativa demokratin där ombud, utsedda i fria val, fattar beslut.

Därför får brukarinflytande i verksamheter som skolor och servicehus, inte blandas samman med öppen debatt och allmänt deltagande i den diskussion som föregår de politiska besluten. Brukarinflytande kan vara en metod att vidga deltagande och insyn i hur en verksamhet sköts praktiskt. Brukarinflytande får dock inte bli ett sätt att sudda ut det politiska ansvarstagandet och ansvarsutkrävandet.

### *Ökade möjligheter till eget val genom pengsystem*

Majoriteten företräder en instrumentell syn på pengsystem. Kristdemokraterna ser såväl ideologiska som ekonomiska fördelar med att medborgarnas valfrihet genom eget val ökar.

Utvecklandet av eget val genom olika former av valfrihets-/pengsystem innebär inte att det inte finns behov av stadsdelsnämnder.

### *Majoritetens ansvar att debattera stadsdelsnämnderna*

Det är angeläget att öka möjligheterna att debattera stadsdelsnämndernas verksamhet i Kommunfullmäktige. Detta bör emellertid inte ske genom att nämndordföranden ska kunna interpelleras utan genom att majoritetens befintliga företrädare i Kommunfullmäktige tar sitt ansvar. Stadsdelsnämndernas verksamhet är i huvudsak resultatet av den majoritetsbudget som Kommunfullmäktige har antagit. Majoritetens borgarråd, gruppleddare och fullmäktigeledamöter har ett ansvar att förklara och försvara den verksamhet d tagit initiativ till.

### *Lokal kännedom vid planarbetet*

Det är värdefullt om den lokala kännedomen inför exploaterings- och planarbete kan utvecklas. Detta argument gäller dock inte till exempel när utvecklingsområden ska planeras utan i första hand förtätningar och kompletteringsbebyggelse. Eftersom planprocessen måste snabbas upp får dock detta endast ske om det inte leder till fler överklagandemöjligheter eller att planprocessen förlängs på annat sätt. Förhoppningen står till att den statliga PBL-kommittén kan presentera förslag som gör detta möjligt.

### *Gemensamt bokningssystem för lokaler*

Kristdemokraterna tog under förra mandatperioden initiativ till att börja utreda hur ett bokningssystem för lokaler skulle kunna byggas upp. Det arbetet måste vara möjligt att slutföra snabbt så att det blir möjligt att överallt i staden kunna boka den typ av loka man har behov av. Modern IT-teknik bör självklart användas.

### *Överför biblioteken till stadsdelsnämnderna*

Biblioteksråd bör inte etableras i stadsdelsnämnderna. Om kulturnämnden vill skapa diskussionsforum för biblioteksverksamheten på lokal nivå kan de på egen hand organisera detta. Istället bör biblioteken överföras till stadsdelsnämnderna.

### *EU-frågorna in i utbildningen av förtroendevalda*

Kristdemokraterna välkomnar att staden tar ett ansvar för viss typ av förtroendeman-  
nautbildning. Hur Sveriges och de svenska regionernas och kommunernas EU-samarbete påverkar stadens verksamhet bör ingå som en naturlig del i den utbildningen.

## ÄRENDET

Kommunfullmäktige har i budget för 2003 givit kommunstyrelsen i uppdrag att tillsätta en utredning om stadens politiska organisation. Kommunstyrelsen har den 8 januari 2003 beslutat anta direktiv till en SPO-utredning. Stadsledningskontoret fick i uppdrag att tillhandahålla resurser för utredningsarbetet och stadsdirektören gavs i uppdrag att ta fram ett förslag till organisation av stödet till utredningsarbetet. Kommunstyrelsen fattade den 27 maj 2003 beslut om budget för utredningen. SPO-utredningen presenterade ett förslag den 16 december 2003. Utredningen skickades omgående ut på remiss för yttrande senast den 15 mars 2004.

SPO-utredningens förslag är omfattande. Därför delas behandlingen av utredningens förslag upp i beslutetapper.

Beslutetapp ett som rör stadens styrsystem beslutades i fullmäktige 6 september 2004 (utl 2004:115). Ärendet behandlade:

Principer för Styrning

Integrerat lednings- och styrsystem (ILS)

Budget och ekonomisystem

Kvalitetsstrategi

Nyckeltal

Uppföljning

Revisionen.

Beslutetapp två som rör insatser för att fördjupa den kommunala demokratin utgörs av detta ärende som behandlar:

Rollfördelning förtroendevalda, professionella, brukarinflytande, pengsystem

Stadsdelsnämndernas roll i stadens organisation

Ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och facknämnder

Förbättrad insyn i stadens bolag

Rollfördelning koncernstyrelse, koncernledning

Förtroendevaldas arbetsvillkor.

Beslutetapp tre som rör den centrala politiska och administrativa organisationen kommer förslag till beslut senare. Där behandlas:

Central politisk organisation, kommunstyrelsen, beredningar, utskott, borgarrådets roll

Central administrativ organisation

Ansvarsfördelning mellan kommunstyrelsen och facknämnder

Tvärsektoriella frågor.

## REMISSER

SPO-utredningen har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, samtliga stadsdelsnämnder, facknämnder, stadens bolag samt berörda fackförbund.

I bilaga 1 återfinns en sammanfattning av utredningens förslag inom området principer för styrning följt av en sammanfattning av remissinstansernas synpunkter på respektive förslag.

En fullständig redovisning av samtliga remissinstansers samtliga synpunkter dvs. förvaltningar och bolags tjänsteutlåtanden, nämndbeslut, reservationer och uttalanden m.fl. yttranden finns i bih.2004:44 och återfinns även på stadens intranät.

## SPO-UTREDNINGEN I SAMMANFATTNING

I det följande redovisas en sammanfattning av SPO-utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter på förslag till insatser för att utveckla demokratin.

### *Rollfördelning förtroendevalda, professionella, brukarinflytande, pengsystem*

SPO-utredningen anser bl.a.

- ? att förtroendevaldas roll är att vara medborgarnas ombud – inte tjänstemännens. De förtroendevalda bör därför klargöra att de är medborgarnas ombud i förvaltningen inte förvaltningens ombud bland medborgarna.
- ? att förtroendevaldas roll är att se till helheten, tillvarata allmänintressen, ta ansvar för prioriteringar, göra de avvägningar som krävs mellan olika politikområden och olika intressen i staden.
- ? att det är viktigt med en tydlig rollfördelning mellan förtroendevalda och tjänstemän. Förtroendevalda styr medan tjänstemän ger förslag och verkställer beslut.
- ? Att de professionellas roll är att bidra med professionell kunskap, ta fram förslag till beslut och verkställa politiska beslut.
- ? Att anställda skall ha inflytande över arbetsmiljö, arbetsmetoder, arbetsorganisation och arbetsvillkor.
- ? Att brukarinflytandets roll är att möta brukarnas synpunkter på den dagliga driften.
- ? Att befintlig lagstiftning och befintliga regelverk ger nämnder och bolag stor frihet att utöka brukarinflytande inom sina verksamheter.
- ? Att pengsystemets roll är att underlätta medborgarnas möjligheter att välja utföra av en tjänst mellan olika enheter och garanterar att den enhet medborgaren väljer får betalt för tjänsten.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till rollfördelning.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag:

- ? Norrmalm framför att för att utveckla den lokala demokratin på de områden där brukarinflytande som individ eller kollektiv inte är tillräckligt räcker det enligt stadsdelsförvaltningens uppfattning inte att stadsdelsnämnderna vidarebefordrar medborgarnas synpunkter till centrala och samverkande organ. Det krävs också att stadsdelsnämnderna får utökade beslutsbefogenheter i frågor som rör den lokala stadsmiljön. Så länge som stadsdelsnämnderna enbart är remissinstans i sådana frågor upplevs det sannolikt inte av de flesta invånare som om det är genom stadsdelsnämnden man kan påverka besluten. När det gäller samverkan med landstinget och statliga myndigheter är det emellertid mer kraftfullt om staden kan agera som en enhet genom sina centrala organ. Förvaltningen menar att varje klient eller brukare så långt möjligt ska ha inflytande på sin egen situation. Förvaltningens erfarenheter av förvaltningsråd i skolorna, förtroenderåd och liknande rådgivande organ är också goda. Det är emellertid mer komplicerat att överlämna beslutanderätt från stadsdelsnämnden eller de professionella till ett representativt valt organ för brukarna. På andra områden än de brukarstyrda bör stadsdelsnämnden vara ett uttryck för stärkt lokal demokrati och delaktighet i stadsdelen. Både representativ demokrati och deltagardemokrati bör eftersträvas. En utgångspunkt för att stärka demokratin bör vara att de lokala nämnderna får beslutanderätt i fler ärenden. Norrmalm har goda erfarenheter av verksamheten med medborgarförslag i den meningen att det är förhållandevis många som utnyttjar möjligheten att lämna in förslag till stadsdelsnämnden. En del av förslagsställarna kommer också till stadsdelsnämndens öppna sammanträden och argumenterar för sina förslag. Erfarenheterna är mindre goda i det avseendet att merparten av förslagen handlar om sådana frågor som stadsdelsnämnden inte kan besluta om. Vanligen är det frågor som gatu- och fastighetsnämnden har delegerat till sina tjänstemän att besluta om. En rimlig ståndpunkt från demokratiska utgångspunkter är att det är bättre att valda lokala representanter beslutar än att centralt placerade tjänstemän gör det. Frågor som gatu- och fastighetsnämnden har delegerat till tjänstemän kan många gånger anses som politiskt intressanta från ett lokalt perspektiv. Vägledande för gränsdragningen bör vara att stadsdelsnämnderna beslutar i ärenden som enbart berör den egna stadsdelen, medan ärenden som berör fler stadsdelar beslutas av ett överordnat organ. Med den förstärkta demokratiroll som stadsdelsnämnden föreslås få är det naturligt att, som utredningen, föreslå ett särskilt anslag i budgeten för nämnd och förvaltningsledning.
- ? Skärholmen instämmer i att verksamheter nära medborgare och brukare ökar möjligheterna till lokalt inflytande. Därför bör stadsdelsnämnderna ska ha en starkare ställning i stadens organisation och ansvara för den lokala demokratin. Fler politiker är en väg att ta tillvara samhällsengagemang och öka demokratin. Därutöver finns många sätt att öka det lokala inflytandet och utveckla demokratin då många intressenter och aktörer är engagerade i välfärdsfrågor. Stadsdelsförvaltningen anser att brukarnas möjlighet att ha inflytande inte endast behöver inskränka sig till synpunkter på den dagliga driften, som utredningen föreslår. Bru-

kare kan företräda särintressen men de kan också företräda helhetsintressen i t ex brukarråd och styrelser där brukares synpunkter om kvalitet och utveckling, kort- och långsiktig är värdefulla. Medborgarna deltagande i den representativa demokratin - företräda allmänintresset, har sjunkit under flera år, medan inga tecken finns på att engagemang i gemensamma frågor har minskat.

- ? Bromma stöder utredningens inriktning och anser att ökad delaktighet och inflytande ger förutsättningar att stärka medborgarnas ansvar och känsla för lokalsamhället.
- ? Liljeholmen framför att medborgarnas engagemang inte påtagligt ökat i Liljeholmen förutom i de fall medborgaren själv eller som anhörig nyttjar den kommunala servicen. Förvaltningen ser det ändå som positivt med de lokala politikernas ökade kunskap om förhållanden i stadsdelsområdet.
- ? Älvsjö framför att de lokala nämnderna i stora delar redan idag tar ansvar för medborgarna utöver det egna driftansvaret, även om *formerna* för detta inte är tydliga och därmed inte är likvärdiga inom staden. Det hade varit önskvärt och befogat att utredningen mer utförligt hade belyst denna fråga. Faktum är också att utredningen haft i uppdrag att särskilt behandla stadsdelsnämndernas ansvar för den lokala demokratis utveckling.
- ? Miljöförvaltningen påpekar att de förtroendevaldas roll inte är att företräda centrala partikollegor eller att genomdriva partiprogram i den del av den kommunala verksamhet som består i lagstadgad myndighetsutövning, t.ex. tillsyn. Tjänstemännen på de olika förvaltningarna besitter långtgående kunskaper om de verksamhetsområde resp. förvaltning ansvarar för. Det är viktigt att denna kunskap även i fortsättningen tas tillvara av de förtroendevalda i stadens organisation. När det gäller brukarinflytandets roll så påpekar förvaltningen att nämnden är ingen driftsmyndighet varför förvaltningen anser att utredningens förslag i denna del inte är tillräckligt detaljerade och djupgående. I en myndighets arbete med att kontinuerligt öka graden av professionalism är det viktigt och eftersträvänsvärt att systematiskt och uppriktigt hantera synpunkter från allmänheten. Men att låta det så kallade brukarinflytandet påverka miljö- och hälsoskyddsnämndens operativa tillsynsverksamhet är vare sig lämpligt eller möjligt då kommuner är skyldiga att bedriva sådan verksamhet enligt lag. Termen "brukare" är inte heller särskilt lyckad för miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet. För att utredningens intentioner ska kunna arbetas in i vårt ansvarsområde behöver begreppet pressas i inte obetydlig omfattning. Utredningen anser också "Att befintlig lagstiftning och befintliga regelverk ger nämnder och bolag stor frihet att utöka brukarinflytande inom sina verksamheter". Med hänsyn till vad som sagts ovan anser förvaltningen inte att detta gäller för miljö- och hälsoskyddsnämnden.

## Förbättrad insyn i stadens bolag

### SPO-utredningens förslag

- ? Att alla bolag åläggs att minst en gång per mandatperiod inbjuda fullmäktiges politiker eller partier till en presentation av verksamhet och ledning med tillfälle till frågor om bolagets verksamhet.
- ? Att alla bolags hemsidor skall ge information om vilka som ingår i bolagsstyrelserna samt att kunna skicka mejl till dessa.
- ? Att årsredovisningen och andra centrala styrdokument finns tillgängliga att ladda ned.
- ? Att samtliga bolag redovisar framtidsplaner såsom t. ex. bostadsbolagens utbyggnadsplaner.
- ? Att uppdra åt stadsledningskontoret, Information Stadshuset, att lägga in bolagsledningar och styrelseledamöters mejl-adresser på [www.stockholm.se](http://www.stockholm.se).
- ? Att samtliga bolag en gång per mandatperiod anordnar öppet hus eller liknande arrangemang för allmänheten.
- ? Att bolagen uppmanas att delta i de arrangemang som staden ordnar, till exempel. "Öppet stadshus".

### Sammanfattning av nämnder och bolagsstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

### Sammanfattning av förvaltningar och bolags kommentarer:

- ? Koncernledningen för Stockholms Stadshus AB, Stockholm Vatten, Svenska Bostäder, Stockholmshem, Stockholm Visitors Board, Stockholm Parkering, Stockholms Stads bostadsförmedling AB, Familjebostäder och FB Servicehus har kommenterat och i huvudsak tillstyrkt förslagen. Flertalet bolag beskriver även det utvecklingsarbete som pågår för att öka insynen. Stockholms Stadshus AB påpekar även uppdraget från kommunfullmäktige att utveckla befintliga institutioner för medborgarinflytande i bolagssektorn och avser att återkomma till koncernstyrelsen senare under 2004 med förslag till åtgärder.

### *Förtydligande av ansvarsfördelning, stadens bolag*

#### SPO-utredningens förslag

- ? Att fullmäktige i budget fastställer ett samlat ägardirektiv för hela bolagssektorn med utgångspunkt från stadens politiska prioriteringar.
- ? Att koncernledningen ges ett tydligt uppdrag att kommunicera och följa upp stadens ägardirektiv för bolagssektorn.

#### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

#### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag.

- ? Koncernledningen tillstyrker utredningens förslag om att fullmäktige i budget fastställer ett samlat ägardirektiv för hela bolagssektorn med utgångspunkt från stadens politiska prioriteringar. Koncernledningen bör ges ett tydligt uppdrag att kommunicera och följa upp stadens ägardirektiv för bolagssektorn.

### *Förtroendevaldas arbetsvillkor*

#### SPO-utredningens förslag

- ? Att staden satsar resurser på att göra fler politiska dokument och underlag tillgängliga via Internet hos alla nämnder och hos fullmäktige.
- ? Att fullmäktige beslutar som policy att presidiet i alla kommunala nämnder och bolag samt i vissa delegationer och utskott har rätt till av staden utlånad dator med internet abonnemang samt mobiltelefon.
- ? Att årsarvodet för stadsdelsnämndsordförande sätts till 180.000 kr och hälften för vice ordföranden.
- ? Att arvodet för de fritidspolitiker som är ordförande eller vice ordförande i facknämnder höjs generellt där nämnder med många medborgarkontakter jämföras med stadsdelsnämnderna.
- ? Att stadsledningskontoret ges i uppdrag att ordna särskild utbildning för presidier i nämnderna i styrningen av nämnden.

#### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Cent-

rumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. bättre arbetsvillkor för stadsdelsnämnderna

- ? Hägersten framför att budgeten är svårläst för vanliga medborgare. En användarvänlig version, med sökfunktioner så att man lätt hittar sakfrågorna, efterlyses, gärna på Internet.
- ? Liljeholmen ställer sig positiv till att på alla vis stödja de förtroendevalda i deras politiska arbete. Förtroendevaldas möjligheter att ha goda kunskaper såväl övergripande som i verksamhetsfrågor är en förutsättning för styrning av stadsdelsförvaltningens arbete och stadsdelens långsiktiga utveckling.
- ? Renhållningsförvaltningen tillstyrker alla förslag angående de förtroendevaldas arbetsvillkor och framhåller vikten av att förtroendevalda ges erforderliga arbetsredskap och förutsättningar för uppdragets genomförande.
- ? Skarpnäck framför att flertalet förtroendevalda lägger ner ett omfattande arbete på att sätta sig in i de mängder av dokument som föreläggs nämnden för beslut. Många har också omfattande kontakter med medborgarna både enskilt och med medborgarnas intresseorgan/tillfälliga opinionsgrupper och många av frivilligorganisationerna. Mycket av det arbete som läggs ner av de förtroendevalda, som oftast har "civila" arbeten, är oavlönat och sker på fritid. Förvaltningen vill, i linje med utredningens resonemang och förslag, stödja allt som kan göras för att "tekniskt" och ekonomiskt ge bästa möjliga förutsättningar för de förtroendevaldas politiska arbete. Kvaliteten på de förtroendevaldas arbete och deras möjligheter att ha orientering såväl inom stadsdelsområdet generellt som inom stadsdelsförvaltningens verksamheter, är av avgörande betydelse för stadsdelsförvaltningens arbete och utveckling.

#### *Stadsdelsnämndernas roll*

##### SPO-utredningens förslag

- ? Att stadsdelsnämnderna för respektive geografiska område ges ett demokratian-svar, befolkningsansvar och ett utvecklingsansvar.
- ? Att stadens facknämnder och bolag ges i uppdrag att samverka med stadsdels-nämnderna i frågor av lokal karaktär och i lokala demokratifrågor.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Cent-rumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till rollfördelning.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag:

- ? Stadsdelsförvaltningarna tillstyrker i princip förslaget. Genom stadsdelnämndsorganisationen har nämnd och förvaltning kommit närmare medborgarna. Brukarnas inflytande handlar om att påverka den dagliga driften/verksamheten eller val av utförare. Arbetet ska inriktas på att tillhandahålla arenor för möten, infrastruktur för demokratiarbetet och relevant och tillgänglig information samt att förbättra tillgänglighet och öka servicegraden för medborgarna i frågor inom ansvarsområdet. Erfarenheten är att invånarna redan idag finner det naturligt att i första hand vända sig till stadsdelsnämnden och stadsdelsförvaltningen i frågor som rör offentlig service. Därigenom fås en god kunskap om invånarnas behov och synpunkter.
- ? Definitionerna demokratiansvar, befolkningsansvar och utvecklingsansvar är viktiga för den fortsatta dialogen med medborgarna i stadsdelen. Arbetet med att utveckla metoder för en dialog med medborgarna är en viktig fråga för stadsdelsnämnderna att ta tag i. I vissa delar i staden har medborgarna inte samma möjligheter eller kunskaper om hur man kan påverka stadsdelsnämndens verksamheter och möjligheter behöver därför ges att arbeta mer icke-traditionellt. Ett fungerande demokratiansvar förutsätter dock att det finns en väl fungerande kanal för synpunkter både till och från kommunfullmäktige, vilket också kan fungera som discussionsforum för utveckling inom staden.
- ? Att aktivt inhämta synpunkter på andra områden, utan någon möjlighet att påverka berörda myndigheter eller företag anser inte Hägersten ska ligga inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde.
- ? Hur stadsdelsnämndens utökade demokratiansvar bör gestalta sig bör utredas vidare.
- ? Revisionskontoret framför att det kan ta relativt lång tid innan det går att konstatera om stadsdelsnämnderna kan uppnå de förväntningar bland annat vad gäller ökad kommunal demokrati som fanns när nämnderna inrättades. En sak torde dock redan nu kunna konstateras och det är att de förtroendevaldas roll blivit en helt annan i stadsdelsnämnderna jämfört exempelvis med facknämnderna, inte minst vad gäller närheten till kommuninnevånarna.
- ? De lokala nämnderna har att dels värna om den lokala befolkningens önskemål och behov och dels utföra kommunfullmäktiges uppdrag vilka ibland kan vara motstridiga. Här behövs ett starkt stadsledningskontor.
- ? Maria Gamla Stan framför att det är en stor skillnad mellan att *företräda* medborgarna i frågor som sträcker sig utanför det egna driftansvaret, jämfört med att *utveckla samverkansformer*. Det sistnämnda är ett bra och möjligt arbetssätt som

kan gynna medborgarna. Utvecklade samverkansformer med goda kontakter mellan stadsdelsförvaltning och fackförvaltning med bra rutiner för handläggning, kan medföra snabbare handläggning och minimera problemen med otydlighet, fördröjning och ändrade besked/beslut.

#### *Ansvarsfördelningen mellan facknämnder och stadsdelsnämnder*

##### *Stadsbyggnadsnämnden - stadsdelsnämnder*

###### SPO-utredningens förslag

- ? Att samtliga större planärenden och områdesplaner bör tas upp till behandling i kommunfullmäktige vid ett tillfälle, lämpligen efter den första remissbehandlingen.
- ? Att kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram ett förslag till samverkansformer i lokala planfrågor.
- ? Att stadsdelsnämndernas delansvar för stadens övergripande mål om bostadsförsörjning förtydligas i budget t.ex. i form av beting.

###### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

###### Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till ansvarsfördelning mellan stadsbyggnadsnämnden och stadsdelsnämnderna.

###### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag.

###### Större planärenden och områdesplaner för behandling i kommunfullmäktige

- ? Att större planärenden lyfts till kommunfullmäktige för beslut är positivt samtidigt som den lokala organisationen i form av stadsdelsnämnder bör få ett större inflytande på planprocessen. Lokala områdesplaner som kommuniceras inom respektive stadsdelsområde och behandlas av stadsdelsnämnden inför beslut i fullmäktige kan vara ett instrument för att hantera det lokala inflytandet.
- ? Stadsbyggnadskontoret framför att det politiska beslutsfattandet i tidiga skeden avseende större stadsutvecklingsområden, hela stadsdelar etc. behöver ses över. Det kan ofta handla om strategiska vägval för stadens del, varför stadsbyggnadsnämndens avvägningar bör förankras i kommunstyrelse och fullmäktige. I sådana

tidiga skeden har också den offentliga debatten stor betydelse ur demokratisk synvinkel. Att föra fler områdesprogram etc. till fullmäktige kan sammanfattningsvis både fördjupa den politiska förankringen och öka den offentliga debatten på ett sätt som motiverar viss tidsutdräkt.

- ? Det är viktigt med en samordning av större planprojekt och översiktsplan från kommunstyrelsen. Annars är risken stor att starka argument, som små men viktiga förvaltningar har, ej kommer fram.
- ? Stockholm Vatten AB förstår stadsdelsnämndernas önskemål om att få mer insyn i detaljplaneprocessen, då Stockholm Vatten också haft liknande önskemål. Bolaget delar utredningens förslag att fler översiktliga planer (områdesplaner) tas fram, så att en mer översiktlig planering av olika ändamål inom t.ex. en stadsdel kan göras.
- ? Svenska Bostäder delar utredningens uppfattning att det idag är oklart vem som har ansvar för att sätta mål, leda planeringen samt svara för genomförandet av för staden strategiska infrastrukturprojekt (inkl bostadsbyggande). Ska sådana projekt kunna drivas med kraft krävs att den politiska viljan är samlad och stark. Beslut i de olika facknämnderna måste vila på en gemensam grund. Tydliga mål bör formuleras och följas upp centralt i kommunstyrelsen med stöd av stadsledningskontoret. Genomförandansvaret bör läggas på en förvaltning med ett tydligt mandat och med kompetens och personella och ekonomiska resurser att genomföra projekten utifrån de uppsatta målen.
- ? Svenska Bostäder framför att ett praktiskt sätt att arbeta i linje med detta kan vara att i översiktsplanen läggs fast utvecklingsmål för olika stadsdelar samtidigt som ett antal utvecklingsområden prioriteras av kommunstyrelsen. För dessa sätts kommunala projektorganisationer samman där stadsbyggnadskontoret, gatu- och fastighetskontoret, stadsdelsförvaltning, bostadsföretag, ägare av centrumanläggningar mm ingår. Fördjupade utvecklingsplaner tas fram varefter detaljplaner och investeringsplaner upprättas. Förvaltningarnas och bolagens budgetar för respektive stadsutvecklingsområde samordnas via kommunstyrelse/stadsledningskontor som också har controlleransvar för att utvecklingsmålen nås.
- ? SLK tillstyrker utredningens problemanalys och förslag. Ur kontorets perspektiv är utmaningen att ytterligare effektivisera planeringsprocesser samtidigt som insyn och lokal delaktighet kan stärkas. Stadsbyggnadsnämnden bör även framgent utgöra stadens övergripande organ i planfrågor, även om större och komplexa frågor med fördel bör ledas av kommunstyrelsen exempelvis i form av tillfälliga beredningar. I det sammanhanget blir naturligtvis stadsledningskontoret inblandat. Men exakt hur planfrågor ska samordnas och vem som ska ta ansvar för dessa måste avgöras utifrån ett frågans karaktär och från fall till fall.

Utveckla samverkansformer kring lokala planfrågor

- ? Stadsdelsförvaltningarna anser att det är angeläget att ta fram rutiner för samverkan inom staden.

- ? Stadsbyggnadskontoret framför som exempel att det finns behov av samordning över förvaltningsgränser när trycket på bostadsbyggandet och infrastrukturutvecklingen ökar. Inte minst gäller det samordningen av stadens ambitioner i olika sektorsvisa måldokument. Kontoret delar inställningen att kommunstyrelsen i detta avseende har en viktig samordnade roll att spela.
- ? Koncernledningen framför att samverkan bör ske i konkreta frågor såsom t ex stadsdelsförnyelsen.
- ? Stockholmshem framför att samverkan redan sker idag med stadsdelsnämnderna, framför allt inom ramen för stadsdelsförnyelsen, men kan fördjupas till att omfatta andra frågor, exempelvis planfrågor och lokala förturer till lägenheter med god tillgänglighet.

#### Stadsdelsnämndernas förtydligade ansvar för bostadsförsörjningen

- ? Den enskilde medborgaren kan knappast förväntas ta ansvar för hela stadens utveckling utan har snarare en belägenhet att se till behovet i sitt närområde. Ett konkret exempel kan vara när nämnden ska lämna ett yttrande om en planremiss där medborgarna är negativt inställda till den planerade nybyggnationen samtidigt som nämnden ska utföra uppdraget att aktivt medverka till ett ökat bostadsbyggande inom staden. Här kan nämnden tvingas till svåra avväganden och i de fall nämnden tillstyrker en planremiss trots en negativ lokal opinion, kommer det knappast uppfattas som att stadsdelsnämnden företräder de lokala invånarna.
- ? Delansvaret för bostadsförsörjningen ska uttryckas i termer av beting enligt utredningen. Detta skulle vara olyckligt då stadsdelsnämnden inte har några reella förutsättningar att klara av att leva upp till ett sådant åtagande, till exempel ett viss antal bostäder under en viss period. Det kräver noggranna analyser eftersom bebyggelsemöjligheterna ser olika ut över staden (tillgång till mark mm).
- ? Farsta, Östermalm ställer sig avvisande till kvantifierade ”beting” då det skapar oklarhet om vilken nämnd/förvaltning som har huvudansvar då det gäller att ta fram exploaterbar mark och då stadsdelsnämnden saknar befogenhet att ge markanvisningar. Med det utökade samråd med medborgare som inletts kommer sannolikt fler och bättre förankrade förslag att kunna redovisas.
- ? Stadsbyggnadskontoret framför att ett arbete inletts med att utveckla nya former för områdesplanering. I denna process avses stadsdelsnämnderna få en större roll. Om detta även skall omfatta beting på förslag till kompletteringsbebyggelse, som utredningen föreslår, är mera tveksamt. Planeringen av Stockholm måste bygga på en helhetssyn. Stadsdelsvisa beting för t ex bostadsbyggande riskerar att försvåra detta.

#### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för bygglovsärenden

- ? Älvsjö, Enskede-Årsta och Vantör anser att staden bör återgå till den tidigare gällande ansvarsfördelningen vad gäller hanteringen av enklare bygglovsärenden

på allmän plats. Förvaltningens erfarenheter av detta är att antalet ärenden som hanteras är mycket få till antalet. Detta sammantaget med att hanteringen kräver en specialistkompetens medför att förvaltningen bedömer att det inte är rationellt att varje stadsdelsnämnd enskilt ska hantera dessa frågor. Förvaltningen föreslår därför att ansvaret för samtliga bygglovsärenden ska åligga stadsbyggnadsnämnden.

- ? I händelse av att fler bygglovsärenden ska handläggas inom stadsdelsnämnderna är det av vikt att rutiner upprättas så att inte Stockholms vattens myndighetskontroll blir bortglömd.
- ? Stadsbyggnadskontoret framför att nuvarande ordning och ansvarsfördelning gällande bygglov bör prövas ännu en tid innan andra förändringar föreslås.

#### *Gatu- och fastighetsnämnden*

SPO-utredningens förslag ang. parker, planteringar och andra grönområden

- ? Att stadsdelsnämnderna ges helhetsansvar för stadens parker, planteringar och grönområden omfattande drift, underhåll och investeringar.
- ? Att stadsdelsnämnderna ges ansvar för att ta fram träd, park- och skötselplan för varje stadsdelsområde.
- ? Att gatu- och fastighetsnämnden ges i uppdrag att tillhandahålla intäktsfinansierad specialistkompetens inom parkområdet.
- ? Att kommunstyrelsen ges ansvar för den kommunövergripande samordning som krävs för att upprätthålla stadens övergripande grönstråk.

SPO-utredningens förslag ang. trafiksäkerhets, handikappanpassning och den lokala trafikmiljön

- ? Att stadsdelsnämnderna ges pengar och ansvar för trafiksäkerhets- och handikappanpassning av den lokala trafikmiljön.
- ? Att stadsdelsnämnderna ges ansvar för lokala belysningsfrågor.
- ? Att stadsdelsnämnderna ges i uppdrag att ta fram lokala trafiksäkerhetsplaner och förslag till handikappanpassning av trafikmiljön.

SPO-utredningens förslag ang. samverkan

- ? Att kommunstyrelsen får i uppdrag att i samråd med gatu- och fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag till samverkansformer och förslag till fortbildning enligt utredningens förslag.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Cent-

rumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag har olika uppfattningar i olika frågor vilket framgår av nedanstående kommentarer.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för parker, planteringar och grönområden

- ? Enskede-Årsta, Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta, Vantör, Liljeholmen, Bromma delar utredningens uppfattning om att stadsdelsnämnderna bör ges ett helhetsansvar för parker, planteringar och grönområden. Det finns, såsom utredningen påpekar, ett samband mellan nyplanteringar och drift och underhåll. Detta är också ett område där stadsdelsnämnderna får många synpunkter från medborgarna, vilka allt för ofta måste hänvisas till någon av de tekniska förvaltningarna. En omfördelning av ekonomiska resurser mellan gatu- och fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna ger möjlighet att bygga upp en reell kompetens inom området.
- ? Utredningen föreslår att intäktsfinansierad spetskompetens tillhandahålls av gatu- och fastighetskontoret. Detta helhetsansvar bör även gälla för plaskdammar, fontändammar och duschar. Man måste dock utarbeta fungerande system för hur stadsdelsnämnderna ska kunna upprätthålla en långsiktighet i sin planering och för hur nyinvesteringar i tillkommande parker ska hanteras.
- ? Norrmalm framför att den förändring som är mest angelägen är att det kommer att göras en samlad bedömning av investeringsbeslut och de driftkostnader som en investering medför. Enligt nuvarande ordning kan gatu- och fastighetskontoret besluta om en investering utan hänsynstagande till vilka konsekvenser vald metod och olika lösningar har för de framtida driftkostnaderna. Här måste stadsdelsnämndens bedömning av driftsfrågorna få större tyngd. Man bör inte ska skilja på investeringar i parker och grönområden från drift och underhåll. Detta synes vara ett steg i rätt riktning. Sådana investeringar som är för stora för att kunna klassas som drift och underhåll ska beslutas i KF varefter ansvarig nämnd ska tilldelas medel.
- ? Kungsholmen framför att begreppet investering bör definieras. Om utredningen avser reinvesteringar i redan befintliga parker kan förvaltningen i princip tillstyrka förslaget. Nyinvesteringar i nyanläggningsområden förenade med exploateringsavtal med byggherrar eller andra typer av avancerad "anläggningsjuridik" bör fortsatt hanteras samlat i staden.
- ? Rinkeby ser en viktig poäng med att bibehålla investeringspengarna centralt. Behovet av upprustning, nybebyggelse och övriga investeringar varierar beroende på anläggningarnas ålder och kvalitet samt graden av förslitning. Ett fördjupat samarbete där gatu- och fastighetskontoret och stadsdelsförvaltningarna tar ett gemensamt ansvar för investeringarna och där de boende ges möjligheter att delta och

påverka utformningen är att föredra. Stadsdelsförvaltningen anser dock att *besluten* angående de lokala investeringarna ska ligga på stadsdelsnämnderna.

- ? Hägersten och Farsta framför att en uppdelning av investeringsmedel på 18 stadsdelsnämnder kan försvåra större och långsiktiga investeringar i utemiljön. Det blir en relativt liten summa per stadsdel som riskerar att istället användas till drift och underhåll.
- ? Spånga-Tensta saknar i utredningen en beskrivning av ansvarsfördelningen när det gäller dagvattenhantering på parkmark. Förvaltningen förutsätter den följer utredningens princip för hantering av parkmark i övrigt.
- ? Älvsjö förordar istället att ansvarsgränser tydliggörs genom att man exempelvis delar upp gatumark för sig och parkmark för sig (med undantag för driftansvaret, dvs vinterväg- och barmarksrenhållning). Ansvarsfördelningen skulle bli tydligare om exempelvis stadsdelsnämnderna hade ett helhetsansvar för park- och naturmark inklusive investeringar och gatu- och fastighetsnämnden ansvarade för underhåll och investeringar i gatumark..
- ? Östermalm anser att Gfk även fortsättningsvis ska ha ansvaret för investeringar i parker. Stadsdelsnämnderna bör tillföras utvecklingsmedel och kompetens för att göra programmen för parkutvecklingen på samma sätt som stimulansmedel fördelas av KS för utveckling av skola och äldreboende.
- ? Skarpnäck framför att de har sedan två år ett system med sk medborgarförslag och det är ganska många förslag som inkommer till nämnden. 70 % av förslagen rör den fysiska miljön. I dagsläget är det bara vissa begränsade åtgärder som kan vidtas direkt av nämnden varför många av frågorna skickas vidare till gatu- och fastighetskontoret. En nyordning enligt förslaget om helhetsansvar enligt ovan skulle innebära att nämnden själv snabbare och effektivare skulle kunna genomföra de "fysiska" medborgarförslag som nämnden finner motiverade.
- ? Gfk:s uppfattning är att *verksamheter bör hållas samman* så långt det går. Det främjar effektiviteten och bidrar samtidigt till en större tydlighet. Därför bör ansvaret för investeringar respektive drift och underhåll inte skiljas åt. En högre investering kan betala sig i lägre underhålls- och driftkostnader under lång tid. Felaktig skötsel eller uteblivet underhåll minskar anläggningens livslängd och kan tvinga fram en ny investering. Endast en centralt placerad parkfunktion kan ta ansvar för att bevara och utveckla den unika parkkultur som Stockholm har.
- ? Gfk framför vidare att man måste samtidigt beakta de *synergieffekter* som kan uppnås genom att hålla samman olika verksamheter. Av denna orsak bör t ex inte frågorna om gatuträd och gatuplanteringar skiljas från gatufrågorna i övrigt. Det skulle bli otympligt att samordna flera nämnders investeringsprogram, i synnerhet som en del gatu- och parkprojekt rör flera stadsdelar.
- ? Farsta framför att stadsträdgårdsmästaren även fortsättningsvis ska ansvara för att ta bort fullvuxna träd i parkerna. I annat fall måste en tydlig policy arbetas fram vid fällning av friska träd i parkerna.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. gatu- och fastighetsnämndens ansvar för intäktsfinansierad specialistkompetens inom parkområdet

- ? Östermalm, Bromma anser inte att de nämnder som stadsdelsförvaltningen ska samverka med ska tillhandahålla intäktsfinansierad expertis. Risken är stor att stadsdelarna inte har egna resurser som behövs för att köpa tillräckligt.
- ? Gfk framhåller att ett sådant uppdrag kan komma att leda till problem så länge det inte är klarlagt, att stadsdelsförvaltningarna kan hålla parkspecialisterna med ett jämnt flöde av uppdrag och det finns garantier för att intäkterna förmår täcka kon- torets kostnader för specialistkompetensen.
- ? Miljöförvaltningen betonar vikten av att bevara och skydda stadens grönstråk och att frågan behöver få en större genomslagskraft. Det är dock viktigt att det lagre- glerade skyddet t.ex. i form av olika skyddsområden enligt miljöbalken såsom kommunalt beslutade naturreservat inte glöms bort. I sådana områden är möjlig- heterna till politiska avvägningar kraftigt reducerade.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas an- svar för trafiksäkerhets- och handikappanpassning av trafikmiljön

- ? Enskede-Årsta, Liljeholmen, Bromma kan se många samordningsfördelar om stadsdelsnämnderna fick ansvar för parkeringsbestämmelser, lokala trafikföre- skrifter som t.ex. lastzoner och stoppförbud och övervakning av upplåtelser.
- ? Stadsdelsnämnderna bör få ansvaret över *parkeringsövervakningen* kopplat till ansvaret för barmarksrenhållning och vinterväghållning anser Hässelby- Vällingby, Enskede-Årsta, Liljeholmen, Hägersten och Norrmalm. Norrmalm framför att då skulle parkeringsvärdarna även kunna ges andra inspektionsupp- drag som följer av det decentraliserade ansvar som stadsdelsnämnderna redan har. De skulle t.ex. kunna övervaka allmän ordning i parkerna, efterlevnaden av markupplåtelser och folkölsförsäljningen m.m..
- ? Hässelby-Vällingby framför att det lokala inflytandet över trafikmiljön bör stärkas för att på ett effektivt sätt hantera synpunkter och förslag från medborgarna. Hur snitten i ansvarsfrågorna ska definieras bör utredas i särskild ordning. Vantör och Spånga-Tensta anser att det krävs fördjupade studier rörande förslaget. En decent- ralisering av mindre åtgärder skulle sannolikt kunna ge vissa positiva effekter och möjligen öka medborgarnas möjligheter att påverka. Det torde dock även inom detta område bli svårt att upprätthålla nödvändig kompetens och tillräcklig sam- ordning av samtliga insatser i trafik- och gatumiljön.
- ? Vantör pekar på möjligheten att decentralisera ansvaret för tillgänglighetsanpass- ning på parkmark, så att man på detta sätt ger stadsdelsnämndernas ett helhetsan- svar för parker och grönområden.
- ? Norrmalm anser att trafiken är ett flödessystem som tar över önskemålen om lokalt inflytande, i vart fall i innerstaden. Det talar emot att varje stadsdelsnämnd skulle besluta om gupp, hastighetsbegränsningar utanför skolor o. dyl. i sin stads-

del. Däremot bör stadsdelsnämnderna ges i uppdrag att ta fram förslag till handikappanpassning av trafikmiljön.

- ? Kungsholmen ifrågasätter att staden har möjlighet att förse alla förvaltningar med kompens i dessa frågor. Visserligen är frågorna lokala, så till vida att ev. anordningar är geografiskt placerade inom en stadsdel. Dock gäller att de kan genomföras först efter sakliga och kompetenta analyser, där hänsyn ofta måste tas inte bara till närboendes önskemål utan till trafiksystemet i stort, uttryckningsvägar osv.
- ? Hägersten, Älvsjö, Skärholmen, Farsta anser att trafiksäkerhetsfrågor ska ligga kvar hos gatu- och fastighetsnämnden. Samma gäller för handikappanpassningen av den lokala miljön. Farsta framför dock att policyer som förhindrar vissa trafiksäkerhetsåtgärder, t ex anläggning av hastighetsdämpande gupp bör rivas upp.
- ? För att förenkla för medborgarna i Stockholm anser Hägersten att staden ska sträva efter att minska gränssnittet, det vill säga minska antalet områden med uppdelat ansvar mellan stadens förvaltningar.
- ? Bromma anser att även gatufrågor med fördel kan läggas ut på stadsdelsnämnderna eftersom det är ärenden av lokal karaktär som ofta berör de boende. Det kan exempelvis handla om potthål i gatan, lokala kantstensomläggningar, reparationer i gångbanor och övrig beläggning mm.
- ? Gfk framför att SPO-utredningen föreslår ett mycket diffust och olyckligt snitt mellan GFN och SDN i *trafikfrågor*. Det går inte att ha en nämnd som beslutar om gupp, övergångsställen och parkeringsregler samtidigt som en annan nämnd beslutar om cykelfält, busshållplatser och trafiksiganalänläggningar för en och samma gata. Utformning av gaturummet och reglering av trafiken hänger samman, inte bara för den enskilda gatan utan för hela trafiksystemet. Därför kan inte vissa sväravgränsade delar, som t ex lokala trafiksäkerhetsfrågor, skiljas från övrig trafikplanering. Någon måste ta de slutliga besluten om gatornas utformning. Så om ansvaret för lokala trafikföreskrifter m m inte fördelas ut på SDN och om samtidigt GFN inte får vara överordnad SDN i någon fråga, får KS/SLK ta på sig rollen att bereda och besluta i frågor som gäller gators och trafikanordningars utformning.
- ? Miljöförvaltningen framför med anledning av utredningens förslag att vissa uppgifter kan medföra att stadsdelsnämnderna kommer att ikläda sig verksamhetsutövarrollen enligt miljöbalken och således bli föremål för tillsyn och krav på egenkontroll m.m. Vidare definieras inte eller på något annat sätt kommenteras termen "den lokala trafikmiljön" vilket är en brist.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för belysningsfrågor

- ? Norrmalm anser att stadsdelsnämnderna bör få medel för och beslutanderätt i belysningsfrågor inom stadsdelen. Härigenom kan en lokal prioritering göras mellan bättre belysning och andra förslag. Det vore dock inte rationellt om varje stadsdelsförvaltning skaffar sig expertis på dessa frågor. Sådan bör alltså finnas

inom gatu- och fastighetskontoret och intäktsfinansieras. Ett centralt belysningsprogram bör också finnas så att inte t.ex. gatlyktorna vid de gator som går igenom flera stadsdelar får olika utseende.

- ? Spånga-Tensta instämmer att många frågor som rör belysning handlar om trygga och väl upplysta parkvägar. Under förutsättning att begreppet "lokala" väl definieras anser förvaltningen att förslaget är bra.
- ? Bromma framför att underhållet av armatur, som idag tycks fungera enligt principen felanmälan, behöver styras upp och samarbetet med stadsdelsförvaltningarna förbättras.
- ? Älvsjö anser att spetskompetens bör tillhandahållas av gatu- och fastighetskontoret och intäktsfinansieras.
- ? Farsta tillstyrker ansvaret för byte av enstaka lampor medan investeringar och seriebyten vad gäller belysningsfrågor bör ligga kvar inom Gfk..
- ? Hässelby-Vällingby, Hägersten, Vantör, Kungsholmen är tveksam till om ansvaret för lokala belysningsfrågor ska decentraliseras vad avser investeringar, underhåll och drift av anläggningarna eftersom det inom detta område krävs en striktare standardisering och samordning. Behov av ett utökat lokalt inflytande finns emellertid av skäl som anges i utredningen varför denna fråga bör utredas i särskild ordning.
- ? Maria-Gamla Stans huvudsakliga synpunkt avseende överförande av uppgifter från gatu- och fastighetsnämnden till stadsdelsnämnden är att ett klargörande bör göras både när det gäller eventuella kostnadsökningar, konsekvenser för medborgarna, effektivt resursutnyttjande i staden samt hur expertkompetensen på sikt ska kunna bibehållas. Exempelvis finns totalt åtta belysningsingenjörer på gatu- och fastighetskontoret idag och dessa ska spridas på 19 förvaltningar.
- ? Gfk anser att utredningens förslag är orimligt. Ansvaret för vissa frågor - såsom *belysning* - är i praktiken omöjliga att dela upp på ett stort antal stadsdelsnämnder. Med belysningen följer ett ledningsnät för lågspänning. Driftansvaret för detta får enligt elsäkerhetskraven inte överlappa utan ska ha klara elektriska gränser. Idag är elnätet uppdelat på tre distrikt. Att splittra upp stadens belysningsanläggningar på 18 distrikt skulle medföra ombyggnadskostnader på i storleksordningen 50-100 mnkr för att skapa dessa gränser. Det går inte att fördela ut Gfk's åtta belysningsingenjörer (två för vardera Söderort, Innerstaden och Västerort plus två specialister) på 18 stadsdelsförvaltningar om man inte medvetet väljer att acceptera extra kostnader för att bygga upp en överstor organisation.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas och facknämndernas ansvar för samverkan

- ? Normalmalm önskar större samverkan med gatu- och fastighetsnämnden när det gäller renhållning och parkeringsövervakning. Förvaltningen ser därför fram emot genomförande av utredningens förslag till nya samverkansformer. Inriktningen för detta arbete bör dock preciseras av kommunfullmäktige. Ett utvecklingsområde

kan vara att söka effektivisera snöröjning och gaturenhållning genom samordnade upphandlingar.

- ? Farsta framför att det är problem med återställning av mark efter t.ex. ledningsdragnings och det kommer att kvarstå oavsett vilken förvaltning som har hand om frågan eftersom park- och gatuunderhåll ligger på två olika förvaltningar. Gfk har upprättat rutiner hur samverkan bör ske förvaltningarna emellan. Tyvärr följs inte dessa rutiner. Om rutinerna följs blir problemen i stort sett obefintliga. I övrigt delar förvaltningen utredningens uppfattning att samverkansformerna bör ses över.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för markupplåtelser – utökat ansvar för stadsdelsnämnderna

- ? Vantör, Älvsjö, Hägersten, Hässelby-Vällingby, Farsta, Enskede-Årsta, Norrmalm, Liljeholmen anser att en utökad decentralisering av markupplåtelser med fler typer av ärenden av lokal karaktär kan ske. Här finns redan en organisation inom stadsdelsförvaltningarna och en utökning av ansvaret skulle kunna förbättra stadens möjligheter att bevaka att återställningen av marken görs på ett bättre sätt. Polismyndigheten är tillståndslämnare vid upplåtelser men kommunen remitteras tillståndsärendena och har i praktiken vetorätt. Handläggning av upplåtelser gällande uteserveringar, kiosker och gatukök, återvinningsstationer etc åligger stadsdelsnämnderna medan ärenden gällande containrar, arbetsbodar, mobilkranar m m handläggs av gatu- och fastighetsnämnden. Denna uppdelning har förvaltningarna ringa förståelse för eftersom detta måste betraktas som en lokal företeelse som i mycket liten omfattning kräver en central och kommungemensam handläggning. Om stadsdelsnämnderna fick hela ansvaret för upplåtelser skulle dessutom stadens tillsyn av återställande av marken underlättas.
- ? Farsta anser att stadsdelsnämnderna bör få ett utökat ansvar för bland annat containrar, arbetsbodar, byggnadsställningar med eller utan reklam, byggskyltar, mobilkranar, betongpumpar, schaktöppningar i gata. Det finns en mycket stor fördel att lokalt samordna upplåtelser med snöröjningen och barmarksrenhållningen.
- ? Norrmalm framför att eftersom stadsdelsnämnden ansvarar för renhållningen på torgen bör den också få full beslutanderätt över upplåtelser för torghandel på de torg som ligger inom stadsdelen. Inom Norrmalm ligger t.ex. Hötorget, där ansvaret f.n. är delat mellan saluhallsstyrelsen, gatu- och fastighetsnämnden och stadsdelsnämnden.
- ? Farsta anser att klottersanering av gångtunnlar är en renhållningsfråga. Idag ligger detta inom Gfk medan däremot övrig renhållning ligger inom SDN. All rengöring bör kunna ligga inom SDN.
- ? Kungsholmen anser att upplåtelser på stadens mark, t.ex. upplåtelse av försäljningsställ, varuskyltning, upplag mm tangerar torghandel, uteserveringar och andra lokala markupplåtelser bör beredas samlat. Stadsdelarna kan med fördel ta emot ett bredare sortiment av dylika frågor. Ett enkelt sätt vore att dra ansvarsgränsen så att gatu- och fastighetskontoret fortsätter ansvara för upplåtelser som

berör flera stadsdelar och/eller kräver ändring av lokal trafikföreskrift (t.ex. Stockholm Marathon). Alla övriga upplåtelser på gatu- eller parkmark bör kunna hanteras av stadsdelsnämnden.

#### *Idrottsnämnden*

##### SPO-utredningen föreslår

- ? Att ansvar och investeringsmedel för utveckling av lokal fritids- fri-lufts/idrottsverksamhet tillförs stadsdelsnämnderna.
- ? Att investeringsmedel och ansvar för anläggningar kopplade till det rörliga fri-luftslivet i parker och grönområden förs till stadsdelsnämnderna.
- ? Att idrottsnämnden ges i uppdrag att tillhandahålla intäktsfinansierad expertkompetens inom området.
- ? Att idrottsnämnden ges i uppdrag att utveckla bokningssystemet så att bokning av samlingslokaler kan ske såväl via Internet som lokalt på medborgarkontor, stadsdelsbibliotek, kulturhuset m.fl. offentliga lokaler
- ? Att staden utreder samordnings- och verksamhetsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder.

##### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

##### Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till ansvarsfördelning mellan idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för ytor för fri lek och spontanidrott lokalt och investeringar i grönytor

- ? Vantör, Spånga-Tensta, Enskede-Årsta, Skärholmen framför att detta med fördel kan hanteras av stadsdelsnämnderna, i synnerhet om dessa nämnder ges ett helhetsansvar för parker och grönområden. Även här krävs det dock en tydlig gränsdragning mellan idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna.
- ? Kungsholmen menar att fler ytor för lek och spontanidrott behövs i stadsdelarna. Dessa frågor engagerar medborgarna. Det finns dock en viktig gräns mellan stadsdelsnämnderna och idrottsförvaltningen som bör bevakas. Om en anläggning ska betjäna det organiserade idrottslivet bör idrottsnämnden ha kvar ansvaret.

- ? Farsta anser att avsatta medel kommer att ge små möjligheter att genomföra annat än marginella insatser om de fördelas på stadsdelsnämnderna, därför bör medlen ligga kvar på en central nämnd och att planer upprättas gemensamt av den centrala nämnden och SDN.
- ? Maria-Gamla Stan menar att det finns en begränsad möjlighet att hitta lämpliga ytor för spontanidrott i trånga stadsmiljöer. En omorganisation kan inte lösa problemet med att få fram ytor för spontanidrott.
- ? Idrottsförvaltningen har inbjudit stadsdelsförvaltningarna till samverkan i frågan, några har visat ett aktivt intresse medan andra valt att inte delta. Intresset har dock ökat när medel avsatts i idrottsnämndens budget. Risker med utredningens förslag att investeringsmedel till satsningar på spontanidrottsytor sprids ut är att inga större investeringar kan fullföljas, liknande investeringen i konstgräs i Vasaparken. Det normala är att resurserna till stadsdelsnämnderna fördelas utifrån nycklar som tar hänsyn till respektive stadsdels specifika förhållanden. Alternativet är att stadsdelarna får ansöka om medel hos kommunstyrelsen. Ett brett och utvecklat samråd med stadsdelsnämnderna är enligt förvaltningen en bättre väg att gå än att sprida investeringsmedlen på lokal nivå. Förvaltningen vill utöver detta lyfta fram att det inte föreligger några hinder för stadsdelsnämnderna att göra ytterligare satsningar för spontant idrottande eller fysisk lek inom sitt område vid sidan av nämnda investeringsmedel.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för det rörliga friluftslivet

- ? Hässelby-Vällingby framför att den utåtriktade verksamhet som idrottsförvaltningen bedriver mot idrottsföreningar med organiserat bollspel mm utförs ibland på de grönytor som stadsdelsnämnden ansvarar för. Idrottsförvaltningen övertar då den förhöjda skötseln av grönytor som verksamheten kräver och svarar även för den särskilda utrustning eller belysning som erfordras. Ansvaret för denna verksamhet bör ligga kvar hos idrottsförvaltningen. Ansvaret för *övriga anläggningar och verksamheter i parkmark* bör tillföras stadsdelsnämnderna enligt utredningens förslag enär de är nära kopplade till övriga ansvarsområden. Hela ansvaret för strandbaden bör tillföras stadsdelsnämnderna, d.v.s. även fasta anläggningar.
- ? Hägersten menar att detta inte ska föras till stadsdelsnämnderna då medlen för investeringar blir för små genom uppdelningen på 18 stadsdelsnämnder. Lokalt föreningsliv enbart inom stadsdelsområdet är mindre vanligt idag, utan verksamheterna går över gränserna. Det är lättare för idrottsnämnden att upprätthålla kontakt med de olika klubbar och föreningar som idag är aktiva i Stockholm samt enklare för föreningarna att bara behöva ha kontakt med en förvaltning.
- ? Idrottsförvaltningen ser inte några fördelar i utredningens förslag att överföra vissa uppdrag i naturmarken till stadsdelsnämnderna som i dag är kopplade till friluftsprogrammet hos idrottsnämnden. Tvärtom vore det bättre att idrottsnämnden tog över ansvaret för motionsspåren i sin helhet. Förvaltningen preparerar för

skidåkning de motionsspår som idrottsnämnden ansvarar för, och på uppdrag i de områden stadsdelarna önskar få skidspår anlagda. Förvaltningen har dock en prioriteringsordning som innebär att prepareringen av nämndens spår, som ingår i information till allmänheten om vinteridrott, går före stadsdelarnas önskemål om färdigställda skidspår. Att överföra uppdraget att preparera skidspår till stadsdelsförvaltningarna och att idrottsförvaltningen skall hålla ”uppdragsfinansierad experthjälp” blir enligt förvaltningen en mycket dyrare lösning än dagens.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för stöd, bidragsgivning och lokaler

- ? Enskede-Årsta framför att stadsdelsnämnderna bör ges ansvar för att tillhandahålla och boka samlingslokaler för föreningslivet. Förvaltningen är dock tveksam till att en facknämnd förvaltar ett för stadens gemensamt datasystem som bokning av samlingslokaler är. Detta bör istället handhas av stadsledningskontoret, i likhet med Paraplyet m.fl. gemensamma system.
- ? Spånga-Tensta, Farsta anser bör ha kvar ansvaret det samlade *bokningssystemet* och att detta system bör utvecklas för att bli mer användarvänligt.
- ? Idrottsförvaltningen framför att den rent tekniskt och administrativt även fortsättningsvis svara för den samlade bokningsuppgiften – idrottsanläggningar, allmänna samlingslokaler, gymnastiksalar och möteslokaler i skolor. Även sammanträdesrum vid förvaltningar, bibliotek med mera kan ske hos idrottsnämnden i bokningssystemet Booking. Även sammanträdesrummen i Stadshuset och i Tekniska Nämndhuset kan inrymmas i den samlade bokningsverksamheten liksom de samlings- och möteslokaler som finns inom de kommunala bostadsbolagens fastigheter och de lokaler som finns i servicehus. I stället för att flera förvaltningar arbetar med ungefär samma fråga men i olika system förordas en samordning av bokningen av kommunalt drivna lokaler. Förvaltningen kan således tekniskt lösa uppgiften att svara för all bokningsverksamhet i staden. Efter nogsamt övervägande anser dock förvaltningen att de föreningsdrivna samlingslokalerna bör bokas av respektive lokalhållare. Förvaltningen vill i detta sammanhang framföra att det ur uppföljnings- och jämförelsesynpunkt kan vara lämpligt att även dessa lokaler bokas i Booking. Förvaltningen avser att erbjuda lokalförvaltarna denna tjänst.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för stöd kommunövergripande verksamhet (KÖV)

- ? Skärholmen framför att fritidsverksamheten för barn och unga med funktionshinder är ett kommunövergripande ansvar där likställighet och helhetssyn är nödvändig. Därför bör *planering och uppföljning* ligga centralt och samordnas för att tillse tillgänglighet och geografisk spridd, så att funktionshindrade barn och unga erbjuds ett jämt fritidsutbud över staden, så är det inte idag. Fritidsverksamheten för barn och unga med funktionshinder är ett eftersatt område som behöver utvecklas.

Drift och viss lokal fritidsverksamhet kan skötas av stadsdelsnämnderna och vara fullt ut finansierat.

- ? Enskede-Årsta föreslår att staden bör utreda samordnings- och verksamhetsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder.
- ? Farsta anser att fritidsverksamheten ska ligga kvar inom idrottsförvaltningen. Verksamhetens art och innehåll måste vara styrande för nämndtillhörigheten – inte deltagarna. Att flytta ansvaret till den geografiska nämnden torde sannolikt på sikt medföra en urholkning då den ansvarande nämnden kanske inte har några egna deltagare i verksamheterna som då riskerar låg prioritet. Bättre förtydliga kraven på idrottsnämnden.
- ? Idrottsförvaltningen anser att man i enlighet med utredningens förslag bör pröva om Träffstugan ska överföras till den stadsdelsnämnd där verksamheten är belägen, eller ligga kvar inom idrottsnämndens ansvarsområde. I perspektivet att Träffstugan är en fritidsgård bör den rimligen kunna inordnas i och samverka med annan fritidsverksamhet som stadsdelsnämnden bedriver. I perspektivet att den är en kommunövergripande verksamhet och utgör en resurs för hela kommunen kan den knytas till idrottsnämnden som också bedriver fritidsomsorg för utvecklingsstörda och arbetar aktivt med tillgänglighetsfrågor ur både ett fysiskt och socialt perspektiv. Förvaltningen välkomnar en utredning om Träffstugan, men föreslår att samordnings- och verksamhetsansvaret för fritidsverksamhet för ungdomar med funktionshinder utreds i sin helhet.

#### *Kulturnämnden*

##### SPO-utredningens förslag

- ? Att stadsdelsnämnderna ansvarar för stadsdelsbiblioteken och lokal uppsökande biblioteksverksamhet.
- ? Att kommunstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta syften och mål för stadens fortsatta utveckling av lokala medborgarkontor.
- ? Att ansvaret för bidragsberättigade lokaler överförs till stadsdelsnämnderna.
- ? Att kommunstyrelsen ges i uppdrag att definiera vilka bidragsberättigade lokaler som skall betraktas som kommunövergripande.

##### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till ansvarsfördelning mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för bibliotek

- ? Hägersten, Vantör, Kungsholmen, Spånga-Tensta, Enskede-Årsta, Kista, Liljeholmen, Bromma, Älvsjö, Skärholmen är positiva till att få tillbaka ansvaret för biblioteken men beslutet måste grunda sig på att det blir en långsiktig lösning för biblioteken. Biblioteken bör vara basen för den lokala kulturen och samverka nära med övriga kulturverksamma. De lokala biblioteken är den naturliga hemvisten för den lokala kulturen. Även om samarbetet med kulturförvaltningen varit gott, ökar möjligheterna till samordning med andra kulturinsatser.
- ? Norrmalm har inga egna stadsdelsbibliotek men delar uppfattningen att ansvaret hör hemma i stadsdelsförvaltningarna.
- ? Hässelby-Vällingby avstår från synpunkter vad gäller att överföra ansvaret för stadsdelsbiblioteken och den lokalt uppsökande biblioteksverksamheten till stadsdelsnämnderna liksom vad gäller frågan om hur biblioteken kan samverka med medborgarkontor. Förvaltningen understryker behovet av långsiktighet. Större organisationsförändringar för nära i tiden tar fokus från kvalitets- och verksamhetsutveckling.
- ? Maria-Gamla Stan, Farsta anser att biblioteken bör vara kulturnämndens ansvar av flera skäl. Huvudargumentet är att verksamheter som ska lyda under stadsdelsnämnder till övervägande del bör ha lokal anknytning. Bibliotek belägna inom centrala delar av staden ger service till samtliga medborgare, särskilt när biblioteken är belägna vid trafikerade knutpunkter som exempelvis Hornstull eller Medborgarplatsen. Bibliotek är en frivillig verksamhet dvs. det finns inga reglerade lagkrav vare sig på omfattning eller kvalitet. Med en gemensam nämnd för verksamheten kan en överblick bibehållas och lokalisering av bibliotek kan ges ett övergripande perspektiv.
- ? Integrationsförvaltningen instämmer i utredningens förslag och förhoppning.
- ? Kulturförvaltningens samlade bedömning är att starka skäl talar för ett bibehållande av den samlade stadsbiblioteksorganisationen under kulturnämnden, varför utredningens förslag bestämt avstyrks i detta avseende.
- ? När det gäller utredningens förslag om skolbiblioteksverksamhetens organisationstillhörighet anser kulturförvaltningen att frågan bör prövas då resultatet föreligger från den gemensamma utredning om samordning av skolbiblioteken som f n genomförs av kultur- och utbildningsförvaltningarna.
- ? Stadsledningskontoret ser i huvudsak positivt på utredningens analys och dess förslag. Även här är förslagen väl avvägda och syftar till att stärka den lokala kontrollen av kommunal verksamhet. Kontoret känner dock en viss tveksamhet för att

flytta ansvaret för biblioteken till stadsdelsnämnderna, där i stället en bättre samverkan samt lokalsamordning är att föredra.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. samordning av bibliotek och medborgarkontor

- ? Hägersten och Spånga-Tensta framför att det är bra om kommunstyrelsen ser över syften och mål för stadens fortsatta utveckling av medborgarkontor. Den kommunala medborgarservicen måste vara anpassad utifrån det lokala behovet.
- ? Bromma förespråkar den form av service som kan ges till medborgarna i form av "Contact center" modellen – och anser inte att det är meningsfullt att bygga upp nya lokala medborgarkontor. Om biblioteken överförs till stadsdelsnämnderna är dessa lämpliga att använda, i högre utsträckning än idag, för information och service till medborgarna.
- ? Kista framför att det är bra att utredningen lyfter fram medborgarkontorens betydelse. Förvaltningen vill dock inte att man låser medborgarkontorens fysiska placering till biblioteken. I Kista har man med framgång (över 140 000 besök/år) placerat medborgarkontoret i Kista Galleria.
- ? Farsta framför att den viktiga frågan är att förmedla information till invånarna och inte var detta sker t.ex. medborgarkontor. Medborgarkontoren är en hög ambitionsnivå inom informations-/serviceområdet och i tider av krympande resurser ett område som också drabbas av besparingar.
- ? Norrmalm framför att centrala riktlinjer för medborgarkontor behövs inte, det bör vara ett område som stadsdelsnämnderna själva förfogar över.
- ? Kulturförvaltningen tillstyrker förslaget att frågan om samlokalisering av stadsdelsbibliotek och medborgarkontor föregås av en diskussion om mål och syfte med medborgarkontorens verksamhet. Kulturförvaltningen ser inga principiella hinder för samordning av bibliotek och medborgarkontor. Erfarenheterna av samlokaliseringar och samordning är från stadsbibliotekets sida positiva. I likhet med utredarna anser förvaltningen att verksamhetsmässiga och ekonomiska för- och nackdelar måste vägas mot varandra med utgångspunkt från de lokala förutsättningarna.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för samlingslokaler

- ? Enskede-Årsta är positiv till utredningens förslag. Förvaltningen anser att det är viktigt att slå fast stadens åtagande gentemot anordnare av samlingslokaler.
- ? Kista föreslår att stadsdelsnämnderna tillförs medel för det grundläggande stödet till samlingslokalerna och att medlen riktas till de träfflokaler som har barn- och ungdomsverksamhet och som hyr ut lokaler till föreningslivet samt riktar aktiviteter till lokalbefolkningen.
- ? Kista framför att det är angeläget ur tillgänglighetssynpunkt att kommunstyrelsen har ett kommunövergripande ansvar för samlingslokalernas geografiska lokalisering, samordning, uppföljning och utveckling. En utveckling av lokalboknings-

systemet är positivt. Därutöver finns inom stadsdelsnämndernas ansvar för verksamhetslokaler som skulle kunna nyttjas mer effektivt till samlingslokaler. Dessa bör vara tillgängliga för alla.

- ? Hägersten är tveksam till att ansvaret för stadens samlingslokaler överförs till stadsdelsnämnderna. Utredningen påpekar att några lokaler fyller en mer lokal funktion medan andra riktar sig till hela stadens befolkning. Hägersten anser att det därför bör ses som kommunövergripande verksamhet, likaväl som 4 H-gårdar och hemgårdar och att ansvaret bör ligga kvar hos kulturnämnden. Stadsdelsförvaltningarna ansvarar för lokaler i skolor och servicehus, vilka också hyrs ut till föreningar och allmänhet.
- ? Vantör och Älvsjö kan konstatera att det finns otydligheter när det gäller allmänna och bidragsberättigade samlingslokaler. Det framgår inte på vilket sätt stadens samlade hantering av samlingslokaler skulle förbättras av att stadsdelsnämnderna övertar ansvaret för de bidragsberättigade lokalerna. Om ansvaret preciseras och det skapas reella möjligheter för nämnden att få täckning för sina kostnader har dock förvaltningen inga principiella invändningar mot förslaget.
- ? Hässelby-Vällingby framför att utredningen för ett resonemang om ansvaret för *samlingslokaler* som landar på att ansvaret för bidragsberättigade lokaler förs över till stadsdelsnämnderna. Förvaltningen anser att frågan är av betydelse för stadsdelsnämnden och dess ansvar för de boende. Det underlag som presenteras är dock så summariskt att förvaltningen i detta sammanhang inte tar ställning utan förordar att frågeställningen behandlas utförligt i särskild ordning.
- ? Spånga-Tensta är tveksam om nyttan med detta förslag. Just dessa lokalers stora olikhet sinsemellan talar för ett sammanhållet system för att bättre kunna tillgodose olika önskemål och behov. En kritik som ofta riktats mot samlingslokalerna är att de varit för dyra att hyra. Ett ändrat ansvarsförhållande ändrar knappast på detta med mindre än att mer resurser tillförs. Förslaget kan tvärtom innebära en viss risk att avgifterna på sikt kan komma att skilja sig åt.
- ? Maria-Gamla Stan anser att ansvaret för lokaler bör ligga kvar inom kulturnämnden av två skäl. Det ena är att verksamheten är frivillig enligt kommunallagen. Det andra är att verksamheten flyttats runt alltför många gånger. I ett demokratiperspektiv vore det olyckligt med en minskning av samlingslokaler då dessa utgör möjligheten att föra demokratiska samtal i ordnade former exempelvis inom föreningslivet. Förvaltningen menar att om kommunfullmäktige vill ha kvar samlingslokaler, bör administrationen kring dessa finnas samlat inom en nämnd i staden, förslagsvis kulturnämnden.
- ? Farsta anser att det finns skäl att bevara nuvarande organisation. Anledningen är att den i dagsläget samlade kompetensen och kostnadseffektiviteten kring vilka lokaler som finns i hela staden går förlorad om den splittras upp på varje stadsdelsnämnd. Helhetsgreppet ger också fördelar då det kan finnas anledning att förändra/utveckla samlingslokalsbeståndet. För de stadsdelar som har ett fåtal eller ingen samlingslokal inom sitt stadsdelsnämndsområde blir detta än viktigare.

- ? Normalm ser ingen anledning att än en gång flytta på bidragsgivningen för Birkagården och Skeppsholmsgården till stadsdelsförvaltningen.
- ? Kulturförvaltningen tillstyrker att ansvaret för bidragsberättigade lokaler överförs till stadsdelsnämnderna.
- ? Den lokala kulturverksamheten är ett ansvar för stadsdelsnämnderna. Kulturskolan är en viktig del i detta lokala kulturarbete och Liljeholmen föreslår att verksamheten flyttas till stadsdelsnämnden.

#### *Utbildningsnämnden*

SPO-utredningen föreslår att utbildningsnämnden ansvarar för

- ? Stockholms stads gymnasieutbildning med särvox inklusive utveckling, uppföljning och utvärdering.
- ? Stadens vuxenutbildning.
- ? Driften av St: Örjans rektorsområde, Alviks-, Skanskvarns- samt Österholmsskolan.
- ? Kommungemensamt stöd inom området skolhälsan och Stockholms skolors ungdomsmottagning, skolkuratorsenheten och skolpsykologenheten som i huvudsak intäktsfinansieras.
- ? Att tillhandahålla stöd och utbildning i särskolefrågor.
- ? Att svara för uppföljningen av sina egna ansvarsområden.

SPO-utredningen föreslår att stadsdelsnämnderna ansvarar för

- ? Förskoleverksamheten inom stadsdelen.
- ? Tillsyn av enskilt drivna förskolor.
- ? Grundskolan med förskoleklasser och skolbarnomsorg.
- ? Allt stöd till elever med särskilda behov, skolhälsovård, modernmålsundervisning etc.
- ? All hantering av enskilt driven förskoleverksamhet, fristående förskoleklass och grundskoleverksamhet flyttas till stadsdelsnämnderna. Ansvaret innebär bedömning, beviljande och uppföljning av resurser för barn i behov av särskilt stöd.
- ? Den obligatoriska särskoleverksamheten med utredning, beslut, placering, budget, drift- och personalansvar, uppföljning, utvärdering samt utveckling av verksamheten.
- ? Information till de egna invånarna om alla tillgängliga förskolor eller skolor med skolbarnomsorg oavsett regi.
- ? Uppföljningen inom sina ansvarsområden av all verksamhet oavsett regi samt utvecklingsarbete för de egna enheterna i vilket enskilda förskolor/skolor skall inbjudas att delta.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelserns kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Utbildningens förvaltningen har en del synpunkter vilket framgår nedan.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. utbildningsnämnden som huvudansvarig för gymnasieskolan med särvux

- ? Spånga-Tensta, Farsta, Östermalm, Kista har kommenterat och tillstyrker utredningens förslag och framför att blandningen inom utbildningsförvaltningen av stöd-, styr-, uppföljnings- och utvecklingsfunktioner är svårgripbar och leder till ett stort behov av tjänstemän.
- ? Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till en organisation som leder till att utbildningsnämnd och stadsdelsnämnder i huvudsak fungerar som driftsförvaltningar. För utbildningsnämndens del skulle ansvarsområdet då vara kommunal gymnasieskola och gymnasiesärskola samt vuxenutbildning och särvux. Utredningen föreslår dock att sfi-utbildningen, som är en del av den samlade vuxenutbildningen, överflyttas till stadsdelsnämnderna. Förvaltningen anser att den delen av förslaget inte överensstämmer med utredningens linje att renodla driftsverksamheterna.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. utbildningsnämndens ansvar för stadens vuxenutbildning

- ? Farsta, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Kista framför att frågan om vuxenutbildningen behandlas väldigt isolerat i utredningen. Att diskutera vuxenutbildning utan blickar mot omvärlden ger en alltför snäv bild av dagens situation. Vuxenutbildningen genomgår för närvarande en omfattande förändring med bl. a. flexibelt lärande och lokala lärcentra. Också här måste man skapa former för samverkan mellan stadsdelarna. Ansvaret för studie- och yrkesvägledning liksom utveckling av lokala lärcentra kan läggas ut på stadsdelarna.
- ? Utbildningsförvaltningen - se ovan.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. ansvaret för driften av S:t Örjans rektorsområde och specialskolorna

- ? Hässelby-Vällingby föreslår att driften av specialskolorna överförs till utbildningsnämnden. Detta för att säkerställa kvaliteten vid de specialförskolor med

specifik inriktning vars ansvar i dag ligger på stadsdelsnämnden. Dessa förskolor tar emot barn från hela staden.

- ? Skarpnäck, Liljeholmen framför att ansvaret för S:t Örjans rektorsområde och för verksamheten för fysiskt funktionshindrade bör ligga kvar inom utbildningsförvaltningen.
- ? Farsta framför att Kryddgårdsskolan bör ligga inom utbildningsförvaltningen på samma sätt som Skanskvärnsskolan, Österholmsskolan samt Alviksskolan.
- ? Kista, Skärholmen understryker det utredningen pekar på om ansvarsfrågorna för barn som placeras i specialskoleenheterna. Det är viktigt att oklarheterna utreds och klargörs. Kommunstyrelsen bör ansvara för detta.
- ? Bromma framför att ett fortsatt samarbete mellan utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningen kring ansvarsfördelning kring verksamhet och drift för den kommunövergripande verksamheten vid Alviks hörselklasser är av stor vikt.
- ? Skärholmen framför när det gäller särskolebarn att en del verksamheter tar emot barn med mycket stora behov, multihandikapp. Elevunderlaget är litet och en verksamhet måste ha ett stort upptagningsområde. Det är rimligt att dessa verksamheter som till exempel Mockasinen, blir kvar centralt, så som man idag har organiserat för hörselskadade och Rh-elever.
- ? Utbildningsförvaltningen är positiv till en förändring som innebär tydliga ansvarsområden mellan utbildningsnämnd och stadsdelsnämnder. I utredningen framhålls på flera ställen att för- och grundskolefrågor skall ligga på stadsdelsnämnderna. Det är mot den bakgrunden inte logiskt att utredningen föreslår att S:t Örjan, som är en verksamhet som helt vänder sig till elever i grundskoleålder, skall ligga kvar inom utbildningsnämnden. Modersmålsundervisningen inom Språkcentrum köps till mer än 90% av grundskolorna. Förvaltningen anser att såväl S:t Örjan som modersmålsundervisningen för för- och grundskoleelever skulle kunna ligga på stadsdelsnämnd. En sådan lösning skulle också vara mer i linje med utredningens förslag i övrigt.
- ? Utbildningsförvaltningen framför att ESS-skolorna är verksamheter som riktar sig till elever i gymnasieålder, även om viss verksamhet säljs till grundskolor. Förvaltningen anser, i likhet med utredningen, att ESS-skolorna fortsättningsvis bör ligga inom utbildningsnämnden. Utredningen föreslår dock att ESS-skolornas ansvarsområde och finansiering bör utredas ytterligare. Förvaltningen anser att oklarheterna är av den karaktären att de kan och bör utredas internt inom förvaltningen. ESS-skolorna skulle kunna vara ett eget rektorsområde inom stadens gymnasieorganisation. Den grundskoleverksamhet som också bedrivs av ESS-skolorna på institutionerna tillsammans med gymnasieverksamheten görs på uppdrag av stadsdelarna och finansieras av stadsdelen/hemskolan
- ? Utbildningsförvaltningen påpekar att utredningen inte berör inklusionsgruppen som arbetar med nyanlända, ej skolplacerade, flyktingelever i åldern 6-16 år. Verksamheten är således en grundskoleverksamhet men ligger i dag på utbild-

ningsnämnden. Förvaltningen anser att ansvar och resurser för verksamheten bör flyttas till stadsdelsnämnd.

- ? Utbildningsförvaltningen anser att ansvaret för FH-klasserna skulle kunna återgå till respektive stadsdel. Resursförstärkningsmedlen till dessa klasser kan komma att schabloniseras. Dessa medel kan då, som för särskolan, gå direkt ut till stadsdelarna. Vid samtliga dessa tre skolor finns också särskola. Om ansvaret för särskolan går över till stadsdelarna bör även ansvaret för FH-klassernas verksamhet göra det, dock inte mottagandet (FH-klasserna har ett regionalt upptagningsområde), då detta bör behandlas på samma sätt som för särskolans elever. Organisatorisk placering av den verksamhet som utbildningsnämnden ansvarar för när det gäller Manillaskolans förskoleklass och ersättningen för fritidshemsverksamheten anser förvaltningen bör utredas.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. skolhälso- och ungdomsmottagning, skolkuratorerna och skolpsykologerna

- ? Farsta, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Liljeholmen ser positivt på förslaget att bibehålla den övergripande organisationen men samtidigt underlätta för kommunala skolor som vill sluta avtal med lokala vårdcentraler för sin skolhälsovård.
- ? Utbildningsförvaltningen framför att ansvaret för att eleverna får tillgång till skolhälsovård, skolkuratorer och skolpsykologer åvilar respektive skola. Verksamheten kan bedrivas genom att skolan anställer egen personal för ändamålet eller genom att köpa tjänster från utbildningsförvaltningen. Såväl skolhälsovård som kurators- och psykologverksamheterna i utbildningsnämndens regi är i huvudsak intäktsfinansierade och har varit så sedan 1996. Förvaltningen anser att ovanstående verksamheter bör ligga centralt om man vill få en samlad bild av skolhälsovård/elevvård i staden. Verksamheterna behöver inte nödvändigtvis ligga inom utbildningsnämnden utan skulle lika väl kunna ligga under kommunstyrelsen. I utredningen påpekas att "verksamhetschefen för skolhälsovården bör ingå som en naturlig del i insynsarbetet". I uppdraget som verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen ligger redan att fortlöpande utvärdera och följa upp.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för förskoleverksamheten

- ? Farsta, Enskede-Årsta, Östermalm, Kista har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Maria-Gamla Stan framför enskilda förskolors och skolors bristande kontakt med den stadsdel där de finns, beroende på att alla myndighetskontakter sker med utbildningsnämnden. Förvaltningen anser att all myndighetskontakt bör ligga på stadsdelsnämnderna vilket kan skapa ett bra och fungerande samarbete med de enskilt drivna förskolorna och skolorna. Förvaltningens bedömning är att den bristande kontakten kvarstår om utbetalning av peng och eventuell tillsyn ligger

kvar på utbildningsnämnden, vilket föreslås i utredningen. Detta ansvar bör överföras till stadsdelsnämnderna.

- ? Maria Ga Stan framför att synpunkter på förslaget angående tillsyn av enskilt driven förskola och skolbarnsomsorg - dels att stadsdelsnämnderna ska utöva tillsyn, dels att kommunstyrelsen genom skolinspektörer ska utöva tillsyn. Denna fråga bör förtydligas kring vad tillsynen innefattar och vem som har tillsynsansvaret. Helhetsbilden över stadsdelens samlade utbud av förskolor, grundskolor och skolbarnsomsorg kan vara svår att upprätthålla om inte ansvaret för de fristående verksamheterna överförs till stadsdelsnämnderna. Hanteringen av utbetalning av peng till de fristående skolorna föreslår utredningen att den behålls på utbildningsnämnden. I utredningen framkommer inte om förslaget även avser de enskilda förskolorna. Förvaltningen har en avvikande åsikt och anser att *utbetalning av peng till enskilda förskolor och fristående grundskolor bör ligga på stadsdelsnämnderna*. Som förvaltningen framför på andra ställen i sitt yttrande bör de enskilt drivna verksamheterna inte behöva vända sig till fler myndigheter än nödvändigt. För att ha en regelbunden kontakt med de enskilda verksamheterna är hantering av peng ett *utmärkt verktyg*.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för tillsyn av enskilt drivna förskolor.

- ? Maria-Gamla Stan, Kungsholmen, Farsta, Östermalm, Kista har kommenterat och instämmer i förslaget. Det är en förutsättning för att stadsdelsnämnden ska kunna genomföra uppföljning, utvärdering samt inbjuda enskilda förskolor och skolor att delta i ett gemensamt utvecklingsarbete. Sett ur barnperspektivet är förslaget bra. I ansvaret ingår även ansvaret för medel för barn med särskilda behov.
- ? Hässelby-Vällingby tillstyrker förslaget att överföra ansvaret till stadsdelsnämnden under förutsättning att ekonomiska resurser tillförs.
- ? Hägersten framför att det är viktigt att ansvaret för enskilt driven förskola begränsas till tillsyn och information till allmänheten så att stadsdelsförvaltningarna inte får över ansvaret för deras lokalfrågor.
- ? Utbildningsförvaltningen anser att tillsynen av enskilt driven förskola skall ligga centralt och inte på stadsdelsnämnderna. Förvaltningen kan förvisso se fördelar med att ansvaret läggs ut på stadsdelsnämnderna. Stadsdelarna får därigenom en helhetsbild av den pedagogiska verksamheten inom stadsdelsområdet och får ökade möjligheter att samordna planering och insatser från bl.a. individ- och familjeomsorgen och för barn i behov av särskilt stöd. Det bör också ur brukarperspektiv vara en bättre ordning än den nuvarande. Samtidigt måste man komma ihåg att den driftansvariga kommunala organisationen konkurrerar med den enskilt drivna verksamheten. Det är då utifrån utredningens principiella utgångspunkter felaktigt att låta tillsynsansvaret för enskilt driven förskola och skolbarnsomsorg ligga på den stadsdelsnämnd där förskolan har sina lokaler.

(Utbildningsförvaltningen har dock inte kommenterat tillsynen av gymnasieskola, vux mm som ligger inom den egna förvaltningen).

- ? Miljöförvaltningen framför att enskilt drivna skolor naturligtvis även är föremål för annan kommunal tillsyn, t.ex. tillsyn enligt miljöbalken. Det betyder att miljö- och hälsoskyddsnämnden också har ett tillsynsansvar och gränserna kanske behöver tydliggöras för att förhindra eventuella suboptimeringar.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för stöd till elever med särskilda behov, skolhälsovård m.m.

- ? Kungsholmen, Farsta, Östermalm, Kista har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Skarpnäck, Enskede-Årsta är positiv till att bibehålla den övergripande organisationen men samtidigt underlätta för kommunala skolor som vill sluta avtal med lokala vårdcentraler för sin skolhälsovård. Förslaget är att kommunstyrelsen ska teckna avtal med landstinget. I detta sammanhang är det angeläget att uppmärksamma utredningen på frågan om hur avtal kan slutas med privata vårdcentraler.
- ? Enskede-Årsta framför att en utvärdering och översyn av organisation och utvecklingsbehov vad gäller modersmålsundervisningen bör göras samt att ansvarsfrågorna för eleverna klargörs.
- ? Norrmalm delar utredningens förslag. Samma principer och tilldelning när det gäller modersmålsundervisningen bör gälla för särskolan som för grundskolan i övrigt.
- ? Utbildningsförvaltningen framför att det finns mer än ett sätt att organisera det specialpedagogiska stödet på. Ett sätt är att låta varje stadsdelsnämnd ta det fulla ansvaret för elever inom grundskolan. Det skulle innebära större tydlighet för medborgaren. Samtidigt finns det skäl som talar för en centralt organiserad verksamhet och att respektive nämnd köper sitt behov av stöd därifrån. En sådan lösning skulle vara fördelaktig, inte bara för den särskilda kompetens som då finns samlad, utan också för att man på sätt lättare kan få en tidig bild av stödbehovet och därmed sätta in insatser på ett tidigt stadium. Övergångarna mellan grund- och gymnasieskola kan också bli smidigare. Stödet gäller även elever inom den obligatoriska särskolan och FH-klasserna.
- ? Stöd till elever/studerande inom gymnasieskola/vuxenutbildning bör fortsättningsvis ligga under utbildningsnämnden anser utbildningsförvaltningen.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för enskilt driven verksamhet.

- ? Kungsholmen, Farsta, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Skarpnäck förtydligar förslaget med att stadsdelsnämnderna får ansvar att tillse att såväl de enskilt drivna verksamheterna som de offentligt drivna ger adekvat utbildning och stöd. Förvaltningens uppfattning är att det positivt med tydliggörandet. Nämnden får allt ansvar för verksamheten i området. Detta medför större

möjlighet till inflytande och kvalitetssäkring av all verksamhet och överensstämmer med brukarnas behov och önskemål.

- ? Kista är positiv till att de privata alternativen ska hanteras av stadsdelsförvaltningarna. Därigenom får förvaltningen ett totalt grepp om dessa verksamheter i stadsdelen. Förvaltningen vill dock framhålla att tillsynen av enskilt drivna skolor kan bli svår att genomföra. Drivs en skola i aktiebolagsform är möjligheterna till insyn begränsade.
- ? Bromma tillstyrker under förutsättning att kompetens och resurser tillförs.
- ? Skärholmen instämmer i behovet av att analysera det samlade behovet för barn i behov av särskilt stöd för förskola och elever i skolår 1-9.
- ? Utbildningsförvaltningen – se ovan.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för den obligatoriska särskoleverksamheten.

- ? Kungsholmen, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Skarpnäck är positiv till förslaget att stadsdelsnämnderna får hela ansvaret för grundsärskolan. Finansiering via en särskoleschablon verkar rimlig. Oavsett detta vill förvaltningen framhålla att stadsdelarna hitintills tagit mycket olika ansvar för särskoleverksamheten. Det är angeläget att samtliga stadsdelsnämnder i framtiden ordnar särskoleplatser i motsvarande omfattning som det antal särskolebarn som bor i stadsdelsområdet. Tidigare erfarenheter från överföring av ansvarsfrågor till stadsdelsnämnderna har många gånger resulterat i en underfinansiering av verksamheten och kan dessutom innebära att vissa stadsdelsnämnder vältrar överkostnader på andra nämnder trots att barnen inte är bosatta där. Ytterligare en fråga att lösa, är hur den kompetens som finns inom särskolan centralt idag ska kunna behållas vid en decentralisering. Utbildning, bedömning och i viss mån handledning är funktioner som är viktigt att bibehålla när verksamhetsansvaret förs ut på stadsdelsnämnderna.
- ? Skärholmen framför att bedömning av vilka barn som hör till särskolan bör ligga centralt för hela Stockholm. Fördelen med att det ligger centralt för staden är att det då går att hålla en hög kvalitet och att det blir lika för staden oavsett i vilken stadsdel man bor. Placeringsansvaret och det ekonomiska ansvaret överförs till stadsdelsförvaltningarna. Idag finns elever inom särskolan som SDF knappt känner till och de kan lätt hamna mellan olika stolar. Övergången av elever måste dock ske varsamt, eftersom det är en mycket skör elevgrupp.
- ? Älvsjö påminner om att man bör se över skolskjutsverksamheten samt att samtliga medel för den obligatoriska särskolan överförs till stadsdelsnämnderna. Övrigt att påpeka är att när en elev är aktuell för mottagande i särskolan och vårdnadshavaren *ansöker* om mottagande, ska själva myndighetsbeslutet om mottagandet åligga stadsdelsnämnden (och inte en facknämnd).
- ? Maria-Gamla Stan framför att i nuläget utreder och genomför stadsdelsförvaltningen utbildning inom särskolan och utbildningsförvaltningen fattar myndighets-

beslut och står för finansiering av verksamheten. Detta är en byråkratisk och otymplig hantering. Förvaltningens bedömning är att utredningsförslaget även är till gagn för föräldrar och barn genom att antal samverkande myndighetspersoner reduceras.

- ? Bromma är positiv till att schablonen för särskolan läggs ut på stadsdelsnämnderna. I det pågående arbetet med att konstruera en schablonbudget för stadens särskoleelever till 2005 understryks vikten av att det görs en noggrann beräkning av de totala nuvarande kostnader som förvaltningen och skolenheterna har för särskoleverksamheterna. Förvaltningen anser att den spetskunskap inom särskoleområdet som finns samlad på avdelningen för elevstöd, bör finnas kvar centralt för att bistå stadsdelsnämnderna.
- ? Hägersten framför att förslaget att flytta det fulla ansvaret för särskolan till stadsdelsnämnderna är bra. På så vis får stadsdelsnämnderna ansvar för samtliga barn som bor inom stadsdelsområdet. Det ger oss också ekonomiska resurser för aktuella stödåtgärder samt för utvärdering och utveckling av verksamheterna. Hos stadsdelsförvaltningarna finns redan idag hög kompetens och bred erfarenhet när det gäller utredning och beslut. Ansvaret för särskoleverksamheten kan även innebära samverkansmöjligheter mellan närliggande stadsdelsförvaltningar.
- ? Liljeholmen anser att särskolan bör utredas ytterligare för att garantera kompetensutveckling så att varje elevs behov tillgodoses på ett bra sätt. Dessutom behövs en god överblick över de resurser som finns i staden.
- ? Vantör, Enskede-Årsta framför att det finns anledning att arbeta vidare med förslaget för att organisationsförändringen ska kunna genomföras på ett bra sätt. Detta gäller framför allt *särskoleverksamheten* där man bör säkerställa att kompetensen kan upprätthållas innan ansvaret överförs till stadsdelsnämnderna. Förvaltningen har svårt att se att detta delförslag kan genomföras vid årsskiftet 2004/2005.
- ? Spånga-Tensta framför att beslut om placering centralt ger en hög kompetensnivå på besluten. Det är viktigt att bibehålla denna nivå och tillgodose stadsdelarnas behov av utbildning och kompetens i samband med en förändring. För att kunna tillgodose likvärdigheten i besluten är det också viktigt med en effektiv samordning mellan stadsdelar.
- ? Norrmalm bedömer att Stockholm idag har en bra organisation för mottagande i särskola. Risker är liten att andra elever än de som är berättigade i enlighet med fastställda kriterier tas emot. Utbildningsförvaltningens särskoleenhet har en kunskapsnivå och bredd som enskilda stadsdelsnämnder har svårt att upprätthålla. Behörighetsprövningen och beslutet om mottagandet i särskola bör därför även fortsättningsvis skötas av särskoleenheten liksom beslut om nivåplacering av elever. Beslut om skolplacering och utbildningsansvaret bör ligga på stadsdelarna där skolpliktsansvarig rektor ansvarar för utredning och bedömning om elev är i behov av särskoleverksamhet. Utredningen föreslår att finansieringen bör ske genom en grundsärskolepeng. Enligt förvaltningens mening bör en central nivåplacering

av särskolans elever också ge stadsdelarna rätt till en schablonersättning som tar hänsyn till elevers individuella behov. Systemet skulle därmed på ett bra sätt garantera en likställdhet för elevgruppen i Stockholms stad. Uppföljningen av den enskilde elevens skolgång i den verksamhet där eleven placeras bör tydliggöras så att lokal rektor verkligen följer elevens skolgång.

- ? Norrmalm framför också att det finns behov av en kommungemensam kompetens för särskolverksamhet och för stöd och fortbildning. Sådana resurser bör avgiftsfinansieras. Staden bör utreda om inte utbildningar som riktar sig till måttligt och gravt utvecklingsstörda med större och komplicerade funktionshinder bör organiseras kommunövergripande på samma sätt som sker med RH-elever och hörselskadade (Skanskvarnskolan, Österholmsskolan och Alviksskolan).
- ? Hässelby-Vällingby anser att ansvaret för den obligatoriska särskoleverksamheten bör ligga kvar under utbildningsnämnden i likhet med S:t Örjan. Risken för att staden förlorar specialistkompetensen, när det gäller särskolan är stor, vilket kan medföra att särskoleverksamheten försämras. Särskoleenheten har en samlad överblick över de olika särskoleverksamheter som idag finns i staden, vilket säkerställer att barnen erbjuds plats vid en enhet anpassad efter deras specifika behov. Det är inte kostnadseffektivt att varje stadsdelsnämnd skaffar sig erforderlig kompetens inom detta område.
- ? Farsta bedömer att Stockholm idag har en mycket bra organisation som garanterar att elever som skrivs in i särskolan verkligen har behörighet. Risken är mycket liten att fler elever än de som är berättigade i enlighet med fastställda regler tas emot. Den centrala funktionen har en kunskapsnivå och bredd som enskilda stadsdelsnämnder troligen inte kan uppnå. Ur strategisk synpunkt är det också en fördel för staden att ha en samlad formell kompetens. Behörighetsprövningen och beslutet om mottagandet i särskola bör ligga centralt i staden liksom beslut om nivåplacering av elever. Däremot bör beslut om skolplacering och utbildningsansvaret i princip ligga på stadsdelarna. Ett ytterligare skäl till att särskolans centrala organisation bör behållas, är att stadsdelarna är för små för att utgöra bas för bildandet av homogena klasser.
- ? Kungsholmen framför att det särskolans verksamheter kostar när de sorterar under utbildningsförvaltningen kommer de sannolikt att kosta även på stadsdelsnivå. De besparingar man kan göra ligger främst i en mindre överbyggnad.
- ? Skärholmen framför att för skolskjuts bör gälla att om placeringsansvar och det ekonomiska ansvaret går över till stadsdelarna måste även ansvaret för skolskjutsen överföras. Det blir då en gemensam hantering för samtliga elever. Skolan har i uppdrag att erbjuda skolbarnsomsorg även för särskolans elever. Ersättning bör kunna ske utifrån tillägsschabloner på samma sätt som skolan.
- ? Utbildningsförvaltningen framför att det är angeläget att organisationen av särskolan i Stockholms stad ses över och förvaltningen delar utredningens inriktning att förtydliga ansvarsuppdelningen mellan utbildningsnämnd, kommunstyrelse och stadsdelsnämnderna och att lägga ett mer samlat ansvar för den obligatoriska sär-

skolan på stadsdelarna. Prövningen och beslutet om mottagandet i särskola bör dock ligga centralt i staden liksom beslut om behovsgruppering av elever. En central mottagning i staden säkerställer likvärdigheten för alla elever. Däremot bör beslut om skolplacering och utbildningsansvaret ligga på stadsdelarna. Förvaltningen anser att ansvaret för gymnasiesärskolan ska föras över till övrig gymnasieutbildning inom utbildningsnämnden. Förslaget om en schabloniseringsmodell innebär att ersättningen för särskolverksamheten går direkt ut till stadsdelarna respektive utbildningsförvaltningen. Förslaget innebär att även att samordning av skolskjuts förs över till stadsdelarna/skolorna. Ansvaret för korttidstillsynsverksamheten bör helt övergå till stadsdelarna, då de redan i dag beslutar om insatsen (LSS).

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för information om den samlade skolverksamheten i stadsdelen

- ? Kungsholmen, Farsta, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget.
- ? Utbildningsförvaltningen delar inte utredningens förslag utan menar att kommunstyrelsen bör ansvara för övergripande information för att invånarna även fortsättningsvis ska få en allsidig bild av utbudet i hela staden.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för uppföljningsansvaret – oavsett regi.

- ? Kungsholmen, Farsta, Östermalm har kommenterat och tillstyrker förslaget. Det är angeläget att det med de verksamheter och ansvar som förs över till stadsdelsnämnderna också följer ekonomiska resurser. Verksamheterna blir inte omedelbart mer kostnadseffektiva när de flyttas från central förvaltning till stadsdelsnämnderna.

#### *Socialtjänstnämnden*

##### SPO-utredningens förslag

- ? Att de individinriktade verksamheterna särskilt granskas inom ramen för den fördjupade utredning om socialtjänstnämnden som skall genomföras under 2004. Ett alternativ som bör prövas är att ansvar och resurser för vissa verksamheter förs över till några stadsdelar som får ansvar för verksamheten inom ett utvidgat geografiskt område.
- ? Att finansieringsformerna för de kundorienterade verksamheterna ses över i samband med den fördjupade utredningen om socialtjänstnämnden som skall genomföras under 2004. Detta för att skapa enhetliga principer som bygger på att medel förs till stadsdelarna som själva prioriterar inom sin totala resursram.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelserns kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Socialtjänstförvaltningen har en del synpunkter vilket framgår nedan.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för Individorienterade verksamheter.

- ? Hässelby-Vällingby framför att de intäktsfinansierade verksamheterna bör renodlas bättre än i dag så de är konkurrensneutrala i förhållande till externa vårdgivare.
- ? Vantör framför att när det gäller t ex Familjerådgivning och Maria ungdomsenhet, bör man noggrant analysera i vilken utsträckning dessa kommer hela staden till godo. Man bör i översynen pröva möjligheten att öka tillgängligheten till sådana verksamheter genom olika samarbetslösningar mellan närliggande stadsdelsnämnder. Det är emellertid väsentligt att sådana regionala lösningar grundas i de lokala behoven.
- ? Farsta framför att en ökad tillgänglighet kan ske genom att närliggande stadsdelar samverkar kring vissa verksamhetsområden, t ex att bygga s.k. Mini-Maria. En förutsättning är dock att det ges ekonomiska förutsättningar för regionala lösningar.
- ? Enskede-Årsta inväntar resultatet av översynen.
- ? Norrmalm ser inget behov av fördjupad utredning om socialtjänstnämnden eller de individriktade verksamheterna.
- ? Liljeholmen delar inte utredningens förslag att på prov låta ansvaret för dessa individriktade verksamheter övergå till några stadsdelar. Detta kan leda till att problem byggs in så att dessa förvaltningar kan uppfattas som överordnade andra. Förvaltningen är av uppfattningen att köv:ar i princip organisatoriskt bör tillhöra facknämnderna.
- ? Skärholmen förordar att de individorienterade ”små” verksamheterna ligger samlade centralt för att ge möjlighet till resursoptimering och gemensam utveckling.
- ? Socialtjänstförvaltningen framför när det gäller de individorienterade verksamheterna att erfarenheterna av att samla kommunövergripande verksamheter under socialtjänstnämnden är genomgående positiva. Flera av enheterna har uppdrag av jour- och beredskapskaraktär. Tillhörigheten till samma nämnd ger goda möjligheter till resursoptimering och gemensam utveckling. Vidare har enheterna nära samarbete med andra myndigheter, exempelvis polisen, som arbetar under liknan-

de villkor. Förvaltningen bedömer att dessa vinster skulle gå förlorade med det förslag som utredningen presenterat.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas ansvar för kundorienterade verksamheter.

- ? Hässelby-Vällingby framför att de anslagsfinansierade verksamheterna som t.ex familjerådgivningen tenderar att gynna de näraliggande stadsdelarna och deras invånare. Detta bör beaktas i det fortsatta arbetet.
- ? Vantör ställer sig bakom utredningens huvudprincip att socialtjänstnämndens kundorienterade verksamheter ska vara intäktsfinansierade och att medel förs till stadsdelsnämnderna.
- ? Spånga-Tensta framför att HVB-verksamheten går med underskott då stadsdelarnas behandlingsarbete alltmer inriktas på effektiva insatser i öppenvård och hemmiljö. Vid HVB-hemmen finns en omfattande kompetens som bättre skulle kunna komma behövande personer med social problematik tillgodo om den kunde knytas närmare stadsdelarna. Förvaltningen föreslår att möjligheterna till detta utreds under året.
- ? Farsta tillstyrker. För effektiv hantering av tilldelade medel måste stadsdelarna till fullo styra över sina resurser så de kommer brukarna till del utifrån lokala behov.
- ? Norrmalm anser att stadsdelarna ska ha medel och själva prioritera hur man ska köpa från de kundorienterade verksamheterna.
- ? Rinkeby pekar på att frågan var uppe för några år sedan. Den lösning som nu finns, togs fram för att garantera att det t ex skulle finnas akutplatser för placering av barn. Bakgrunden är den att det inte går att förutse hur ofta sådana platser behövs för respektive stadsdel och det gjorde det svårt för institutionerna att hålla rimlig prisnivå när det samtidigt behövde täcka upp för tomgångsplatser. Samtidigt är det viktigt att sådana platser finns att tillgå i vissa lägen och – om lägen ska följas – att de finns i närområdet. Stadsdelsförvaltningen anser att en delvis centraliserad organisation vore att föredra. En uppdelning efter större områden än stadsdelsområdena skulle enligt förvaltningen vara bättre än att stadsdelsnämnderna självständigt ansvar för frågan. Ett exempel på en kundorienterad verksamhet som omfattas är familjerådgivningen.
- ? Liljeholmen stödjer i princip utredningens förslag med några undantag. Socialtjänstförvaltningen är en väl fungerande förvaltning med hög kompetens i tjänstemannaorganisationen som bör tas tillvara. Socialtjänstförvaltningen tar idag ett samordningsansvar genom att regelbundet sammankalla nätverk av chefer för sammanträden kring riktlinjer och policys. Dessa nätverk är uppskattade och betydelsefulla och bör fortsätta även om uppgiften administrativt läggs under stadsledningskontoret.
- ? Skärholmen förordar att kommunövergripande verksamheter ligger samlade centralt för att ge möjlighet till resursoptimering och gemensam utveckling.

- ? Socialtjänstförvaltningen framför när det gäller de kundorienterade verksamheterna att enheterna redan idag är fullt ut intäktsfinansierade med något undantag. Det innebär att de under verksamhetsåret genom försäljning måste ta in pengar för att täcka sina kostnader. Det finns således inte några medel att fördela till stadsdelsnämnderna.

#### *Integrationsnämnden*

##### SPO-utredningens förslag

- ? Att i det fall beslut fattas om decentralisering av flyktingmottagandet, integrationsnämnden avvecklas vid samma tidpunkt och att förvaltningen då läggs ned.
- ? Att ansvaret för bidragsgivning m.m. till invandrarorganisationer och integrationsprojekt, samt handläggning av frågor avseende nationella språkliga minoriteter förs till kulturnämnden.

##### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelserns kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

##### Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.

##### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag.

- ? Hässelby-Vällingby, Vantör framför att de i sina yttranden om flyktingmottagandet i Stockholm uttalat sig positivt till en decentralisering av detsamma.
- ? Farsta framhåller att resurser och kompetens måste tillföras stadsdelsnämnderna för den operativa verksamheten.
- ? Liljeholmen är den förvaltning som tidigare framfört att de är tveksamma till förslag att ansvaret för flyktingmottagande och introduktionsprogram överförs till stadsdelsnämnderna.
- ? Maria-Gamla Stan anser att förslaget om bidragsgivning till invandrarorganisationer och integrationsprojekt bör föras till kulturnämnden. Förslaget ligger i linje med förvaltningens tanke om att samlingslokaler liksom bibliotek bör administreras av kulturnämnden.
- ? Farsta anser att de kommunövergripande frågorna handläggs mest effektivt av lämplig facknämnd.
- ? Enskede-Årsta tillstyrker förslaget att bidrag till invandrarorganisationer och frågor om nationella språkliga minoriteter överförs till kulturnämnden. Förvaltningen

vill uppmärksamma på behovet av ett gemensamt databaserat system för bidrag till föreningen för att därigenom samordna stadens bidragsgivning.

- ? Både kulturförvaltningen och integrationsförvaltningen tillstyrker att ansvaret för bidragsgivning m m till invandrarorganisationer och integrationsprojekt, samt handläggning av frågor avseende nationella språkliga förs till kulturnämnden.

#### *Stockholms Näringslivskontor AB*

##### SPO-utredningens förslag

- ? Att stadens näringslivsverksamhet i bolags- eller nämndform inriktas på stora företag och övergripande näringslivsutveckling.
- ? Att mål för stadsdelsnämndernas arbete med det lokala näringslivet bör tas fram av kommunstyrelsen i samarbete med stadsdelsnämnderna och Stockholms näringslivskontor AB/bolaget och fastställas av fullmäktige.

##### Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

##### Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningarna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Näringslivs-bolaget har en del synpunkter vilket framgår nedan.

##### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. näringslivsnämndens huvudinriktning.

- ? Enskede-Årsta delar utredningens uppfattning om att samverkan med det lokala näringslivet är en uppgift för stadsdelsnämnderna. Centralt bör staden koncentrera sina insatser till stora företag och övergripande näringslivsutveckling.
- ? Liljeholmen instämmer helt i utredningens förslag.
- ? Näringslivsnämnden (numera Stockholms Näringslivskontor) framför att kontoret varken kan eller bör fokusera sina insatser endast till stora företag. Huvuddelen av företagen i Stockholm är små och dessa företag har ofta större behov av service än stora företag. Det är därför viktigt att de små företagen kan ta kontakt med såväl stadsdelsnämnderna som Stockholms Näringslivskontor.

##### Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. stadsdelsnämndernas roll i det lokala näringslivsarbetet.

- ? Hässelby-Vällingby framför att samverkan med det lokala näringslivet bör uteslutande ske genom stadsdelsnämndernas försorg där olika nätverk redan finns eta-

blerade med näringslivet både på generell nivå och i särskilda projekt eller områden. Lokala näringslivsprogram bör upprättas innehållande mål och handlingsplaner för arbetet med näringslivsfrågorna. Ett antal generella mål för det lokala näringslivsarbetet kan tas fram av kommunstyrelsen som stöd för de lokala programmen. En support för de lokala näringslivssamordnarna bör finnas inom näringslivskontoret.

- ? Farsta och Liljeholmen delar utredningens förslag till åtgärder och vill poängtera vikten att mål tas fram för stadsdelsnämndernas arbete med det lokala näringslivet.
- ? Norrmalm instämmer i förslaget att stadsdelsnämnderna ska ha en uppgift när det gäller det lokala näringslivet och att mål för detta arbete bör tas fram i samarbete med näringslivsbolaget och fastställas av kommunfullmäktige.
- ? Bromma anser att en konsekvent hållning måste föras i styrningen och att exempelvis konsumentnämnden och näringslivsnämnden ej tar fram mål och riktlinjer för stadsdelsnämndernas arbete utöver de som fastställs i budgeten. Detaljstyrning exempelvis i form av att medborgarkontor ska finnas i alla stadsdelar bör undvikas, utan varje nämnd bör själv ansvara för på vilka sätt man tillgodoser medborgarnas behov av information, service, delaktighet och inflytande.

#### *Konsumentnämnden*

SPO-utredningens förslag.

- ? Att mål för stadsdelsnämndernas arbete med konsumentfrågor bör tas fram av kommunstyrelsen i samarbete med stadsdelsnämnderna och konsumentnämnden och fastställas av fullmäktige.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Sammanfattning av förvaltningar och bolagssynpunkter:

- ? Stadsdelsförvaltningarna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Konsumentförvaltningen har en del synpunkter vilket framgår nedan.

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang. mål och uppföljning av stadens samlade konsumentverksamhet

- ? Farsta framför att konsumentfrågor är angelägna frågor. Stadsdelsnämnden har sedan 1997 haft hand om rådgivning i dessa frågor. Det är rimligt att mål och riktlinjer för stadsdelsnämndens arbete tas av kommunstyrelsen. Konsumentnäm-

dens roll är otydlig och att inte rådgivningsfrågorna ligger hos konsumentnämnden kan vara förvirrande. Förslagsvis läggs konsumentnämnden ner och frågorna förs dels till stadsledningskontoret, dels ligger kvar som de gör idag på stadsdelsnämnden. Behålls konsumentnämnden bör rådgivningsfrågor ligga där. Konsumentrådgivning är en stadsövergripande aktivitet där målen måste kopplas samman med de ekonomiska förutsättningarna i stadsdelarna.

- ? Norrmalm tillstyrker förslaget. Under tidigare år handlade Norrmalms konsumentsekreterare merparten av de frågor som ställdes inom hela staden. Det finns effektivitetsvinster med en samordnad konsumentvägledningen åt ett flertal stadsdelsförvaltningar.
- ? Liljeholmen framför tveksamheter till om denna nämnd behövs. För konsumentrådgivningen ansvarar stadsdelsförvaltningarna och i uppdraget ingår utbildning i skolor, organisationer och föreningar och information till allmänheten och näringsidkare. Förvaltningen instämmer i att konsumentrådgivningen vid stadsdelsförvaltningarna lider av resursbrist. Denna skulle kunna förbättras om konsumentnämnden avvecklades och medel överfördes till stadsdelsnämnderna.
- ? Miljöförvaltningen anser att konsumentnämndens ansvarsområde har många kontaktytor med miljö- och hälsoskyddsnämndens ansvarsområde. Därför vill förvaltningen betona vikten av att miljö- och hälsoskyddsnämnden involveras i konsumentnämndens arbete.
- ? Konsumentförvaltningen anser att mål för stadsdelsnämndernas arbete med konsumentfrågor, d v s det som i budget 2004 för Konsumentnämnden beskrivs som "ett Konsumentpolitiskt program som ska innehålla en långsiktig strategi och riktlinjer för stadens konsumentverksamhet", ska tas fram av konsumentnämnden i samråd med stadsdelsnämnderna och fastställas av kommunfullmäktige.
- ? Stadsledningskontoret ställer sig bakom utredningens analys och förslag.
- ? Farsta framför att KS ansvarar för målen och därmed också för samordning och uppföljning av verksamheten.
- ? Enskede-Årsta framför att KS ansvarar för att följa upp stadsdelsnämndernas konsumentverksamhet. Utredningen framhåller att de uppgifter av opinionsbildande och informerande karaktär som den nya nämnden avser att arbeta med kan få genomslag men löser inte de resursproblem som är grunden för stadsdelarnas svårigheter att upprätthålla en hög nivå på servicen till allmänheten. I Enskede - Årsta finns en konsumentsekreterare som tillsammans med medborgarkontorets information svarar väl mot de ca 46 000 invånarnas efterfrågan.
- ? Konsumentförvaltningen anser att konsumentnämnden bör ansvara för samordning och uppföljning av samtliga nämnders konsumentverksamhet.
- ? Konsumentförvaltningen anser att konsumentnämnden i enlighet med förslag i Sveriges Konsumentråds rapport "Allmännyttiga tjänster i förvandling" (1997) föreslår att Stockholms stad ska inrätta en egen reklamationsnämnd som kan pröva klagomål gällande tvister av konsumenträttslig karaktär inom stadens verksamhe-

ter. Dessutom bör staden inrätta en särskilt utpekad klagomålsansvarig person som ska hjälpa konsumenten/medborgaren att få sin tvist löst.

#### *Stadsdelsnämnder*

SPO-utredningens förslag.

- ? Att heminstruktörerna även fortsättningsvis hör till stadsdelsnämndernas ansvarsområde.

Sammanfattning av nämnder och bolagstyrelser kommentarer:

- ? 10 stadsdelsnämnder, 10 facknämnder, 6 styrelser överlämnade förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen. Övriga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser lämnade remissen utan eget ställningstagande. Centrumkompaniet, AB Stockholm Globen Arena, Business Arena Stockholm AB har inte svarat

Exempel på kommentarer från förvaltningar och bolag ang.

- ? Farsta, Enskede-Årsta, Norrmalm, Katarina-Sofia, Rinkeby, Hässelby-Vällingby har kommenterat förslaget och tillstyrker det.

PM 2002 RI+V (Dnr 3754/02)

**Direktiv för utredningen SPO (stadens politiska organisation), Demokrati och ledarskap**

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta  
att anta direktiv för utredningen SPO (stadens politiska organisation),  
Demokrati och ledarskap.

**Föredragande borgarråden Annika Billström och Leif Rönngren** anför följande.

*Bakgrund*

Stockholms stad är en demokratiskt styrd organisation. Som organisation måste staden fungera så att det finns en tydlighet och långsiktighet i styrningen av verksamheten. Beslutsorganisationen behöver utvecklas under mandatperioden. Målet skall vara:

- ? ökade möjligheter för medborgarna att delta i beslutsprocesser och ha direkt inflytande över gemensamma angelägenheter
- ? ökade möjligheter att lokalt välja metoder och styra resurser för att nå de av kommunfullmäktige uppsatta målen
- ? en förbättrad central uppföljning och utvärdering, där verksamhetens kvalitet och likvärdighet över staden står i fokus
- ? en ökad tydlighet i de centrala styrsignaler som skickats ut i organisationen
- ? en långsiktig överenskommelse mellan partierna om de konstitutionella frågorna så att politiska förändringar får genomslag i verksamhetens inriktning snarare än i omfattande förändringar av förvaltningsstrukturen.

I budgeten för år 2003 fick kommunstyrelsen i uppdrag att tillsätta en utredning om stadens politiska organisation utifrån dessa utgångspunkter. Utredningen bör särskilt behandla följande:

- ? stadsdelsnämndernas deltagande stimuleras för den lokala demokratins utveckling
- ? möjligheterna till ökat brukar- och medborgarinflytande
- ? avgränsningar mellan brukarinflytande, de professionellas ansvar och den politiska styrningen
- ? relationen mellan stadsdelsnämnderna, kommunstyrelsen och de facknämnder som har uppföljningsansvar för vissa stadsdelsnämndsverksamheter
- ? utformningen av den centrala politiska organisationen i en decentraliserad kommunorganisation

? förtroendeorganisationens roll.

Företrädare för samtliga kommunfullmäktiges partier skall erbjudas att ingå i utredningen enligt principen om att varje parti får en ledamot samt de två största partierna, s och m, två ledamöter var.

Utredningen skall snarast se över den organisatoriska placeringen av de övergripande frågorna inom äldreomsorgen. För närvarande ligger dessa frågor på kommunstyrelsens äldreomsorgsberedning. Utredningen skall överväga för- och nackdelar med detta jämfört med att äldreomsorgsberedningens uppgifter överförs till socialtjänstnämnden. Utredningen skall även snarast utreda vilka uppgifter, som i dag ligger inom integrationsnämndens ansvarsområde, som skall föras över till kommunstyrelsen och dess arbetsmarknads- och integrationsberedning. Dessa förändringar skall träda i kraft senast den 1 juli 2003 och utredningen måste därför lämna förslag inom dessa områden senast den 1 mars 2003.

Utredningen skall även skyndsamt lämna förslag till om ansvaret för övergripande personal- och kvalitetsfrågor skall ligga hos en personal- och kvalitetsnämnd eller kvarstå under kommunstyrelsen och dess personal- och kvalitetsutskott. Utredningen skall vidare överväga behovet av en särskild barn- och ungdomsberedning under kommunstyrelsen.

Utredningen skall nära samverka med kommunstyrelsens utredning av stadens organisation för flyktingmottagandet.

Stadsledningskontoret skall tillhandahålla kansliresurser för utredningens arbete. Stadsdirektören får i uppdrag att ta fram ett förslag till organisation av stödet till utredningsarbetet. De ekonomiska konsekvenserna av denna organisation bör inarbetas i stadsledningskontorets förslag till verksamhetsplan för år 2003.

Utredningen kan välja att själv lägga delrapporter under arbetets gång. En första delrapport skall som ovan nämnt föreligga redan den 1 mars 2003 för att ligga till underlag för vissa organisatoriska förändringar vid halvårsskiftet 2003. Utredningens slutrapport skall vara klar senast den 31 december 2003.

Utredningsarbetet bör bedrivas i en anda av öppenhet och där metoder som t.ex. hearings, medborgarpaneler och elektroniska kommunikationsvägar används för att inhämta synpunkter.

### **Våra synpunkter**

I takt med att verkligheten förändras, vi får nya kunskaper, ny teknik utvecklas och medborgarnas krav växer, ställs högre förväntningar på myndigheter och organisationer i vår omgivning. Därför måste vi, som ansvariga för stadens förtroendeorganisation befinna oss i en ständig förändring för att kunna möta dessa förväntningar och krav.

Den utvecklade demokratin ger välinformerade och intresserade medborgare som gärna vill ta sitt ansvar i den demokratiska samhällsutvecklingen. Genom att tillsätta en utredning kan vi göra en grundlig genomgång av den nuvarande organisationen.

Detta är ett arbete som kräver öppenhet, dialog och mod. Det handlar om makt och hur den på bästa sätt kan utövas och spridas.

Vi anser med hänvisning till ovanstående att kommunstyrelsen beslutar  
att anta direktiv för utredningen SPO (stadens politiska organisation), Demokrati och ledarskap.

Stockholm den 13 december 2002

ANNIKA BILLSTRÖM   LEIF RÖNNINGREN